

Minoritetsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att analysera om finlandssvenskarna bör erkännas som nationell minoritet i Sverige.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden som rör frågor om arbetet mot antiziganism och för romsk inkludering, arbetet mot antisemitism, kommuner inom förvaltningsområden samt åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk, förvaltningsområdenas utbredning, äldvåldskans ställning samt kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Utskottet avstyrker efter förenklad beredning ett antal motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlat tidigare under valperioden. Dessa motionsyrkanden rör frågor om de nationella minoriteterna samer och tornedalingar.

I betänkandet finns 13 reservationer (M, SD, C, V, L, KD) och ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

38 yrkanden från den allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Antiziganism och romsk inkludering	7
Antisemitism	14
Kommuner inom förvaltningsområden samt åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk	17
Förvaltningsområdenas utbredning	27
Finlandssvenskarnas ställning	30
Älvdalskans ställning	33
Kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk	39
Motioner som bereds förenklat.....	42
Reservationer	43
1. Antiziganism och strategin för romsk inkludering, punkt 1 (L)	43
2. Antiziganism och strategin för romsk inkludering, punkt 1 – motiveringen (SD)	44
3. Antiziganism och romsk inkludering, punkt 2 (M, C, L, KD).....	45
4. Antiziganism och romsk inkludering, punkt 2 – motiveringen (SD)....	47
5. Antisemitism, punkt 3 (M, C, L, KD).....	47
6. Kommuner inom förvaltningsområden – uppföljning och sanktionsmöjligheter, punkt 4 (M)	48
7. Kommuner inom förvaltningsområden – uppföljning och sanktionsmöjligheter, punkt 4 (L).....	50
8. Åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk, punkt 5 (V)	50
9. Åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk, punkt 5 (L).....	51
10. Förvaltningsområdenas utbredning, punkt 6 (L)	52
11. Finlandssvenskarnas ställning, punkt 7 (SD).....	53
12. Älvdalskans ställning, punkt 8 (C, KD).....	53
13. Kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk, punkt 9 (L).....	54
Särskilt yttrande.....	56
Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (V)	56
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	57
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	57
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	60

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Antiziganism och strategin för romsk inkludering

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1482 av Fredrik Malm m.fl. (FP) yrkandena 2 och 8 samt

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 9.

Reservation 1 (L)

Reservation 2 (SD) – motiveringen

2. Antiziganism och romsk inkludering

Riksdagen avslår motion

2015/16:2492 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) yrkandena 1–4.

Reservation 3 (M, C, L, KD)

Reservation 4 (SD) – motiveringen

3. Antisemitism

Riksdagen avslår motion

2015/16:2495 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) yrkandena 1–4.

Reservation 5 (M, C, L, KD)

4. Kommuner inom förvaltningsområden – uppföljning och sanktionsmöjligheter

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2177 av Annika Hirvonen (MP),

2015/16:2494 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD),

2015/16:2501 av Andreas Norlén m.fl. (M) och

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 3.

Reservation 6 (M)

Reservation 7 (L)

5. Åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:104 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3,

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkandena 4–6,

2016/17:98 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M),

2016/17:100 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M) och

2016/17:2146 av Pyy Niemi och Raimo Pärssinen (båda S).

Reservation 8 (V)

Reservation 9 (L)

6. Förvaltningsområdenas utbredning

Riksdagen avslår motion

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 2.

*Reservation 10 (L)***7. Finlandssvenskarnas ställning**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att analysera om finlandssvenskarna bör erkännas som nationell minoritet i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2653 av Saila Quicklund (M) och
bifaller delvis motion
2016/17:1961 av Kerstin Lundgren (C).

*Reservation 11 (SD)***8. Älvdalskans ställning**

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:1559 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD),
2015/16:2544 av Aron Emilsson (SD),
2015/16:3243 av Niclas Malmberg (MP),
2016/17:31 av Robert Stenkvist m.fl. (SD),
2016/17:2423 av Aron Emilsson (SD) och
2016/17:3117 av Peter Helander (C).

*Reservation 12 (C, KD)***9. Kunskap om nationella minoriteter och minoritetspråk**

Riksdagen avslår motion
2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkandena 1 och 8.

*Reservation 13 (L)***10. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:104 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1, 4 och 5 samt
2015/16:2499 av Andreas Norlén m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 20 april 2017

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Patrick Reslow (M), Emanuel Öz (S), Tina Acketoft (L), Laila Naraghi (S), Berit Högman (S), Crister Spets (SD), Nooshi Dadgostar (V) och Sofia Modigh (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 38 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17 om minoritetsfrågor. Motionsyrkandena avser frågor om arbetet mot antiziganism och för romsk inkludering, arbetet mot antisemitism, kommuner inom förvaltningsområden samt åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk, förvaltningsområdenas utbredning, finlandssvenskarnas ställning, älvdalskans ställning samt kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som behandlades våren 2015 (bet. 2014/15:KU16). Dessa motionsyrkanden behandlas nu i förenklad form. Det gäller motioner om de nationella minoriteterna samer och tornedalingar.

Inom ramen för beredningen av ärendet har utskottet tagit del av skrivelser till utskottet från Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (Fris), Institutet för språk och folkminnen (ISOF) samt föreningen för älvdalskans bevarande, Ulum Dalska. Utskottet har även tagit emot en delegation med företrädare från Ulum Dalska och föreningen Språkförsvaret, som i samband med besöket överlämnade en namninsamling.

Utskottets överväganden

Antiziganism och romsk inkludering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om antiziganism och romsk inkludering.

Jämför reservationerna 1 (L) och 3 (M, C, L, KD) samt motivreservationerna 2 (SD) och 4 (SD)

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:1482 av Fredrik Malm m.fl. (FP) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att åtgärder krävs för att bekämpa diskriminering, rasism och antiziganism. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om ett europeiskt samarbete mot antiziganism. Enligt motionärerna är rasismen mot romer omfattande i hela Europa och grundförklaringen till fattigdomen. Sverige bör därför enligt motionärerna inom EU fortsätta arbetet för att få fram ett europeiskt samarbete mot antiziganism.

I kommittémotion 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) begärs i yrkande 9 ett tillkännagivande om strategin för romsk inkludering. Motionärerna noterar att regeringen inför 2016 föreslår en sänkning av den samlade anslagsnivån för åtgärder för den nationella minoriteten romer. Enligt motionärerna kräver genomförandet av strategin för romsk inkludering långsiktiga och uthålliga åtaganden, och i stället för att göra nedskärningar behöver man snarare höja ambitionerna.

I kommittémotion 2015/16:2492 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om fortsatt arbete för synliggörandet av behandlingen av romer och resande under svenskt 1900-tal. Motionärerna lyfter fram att många romer och resande som lever i dag själva har utsatts för det officiella Sveriges förtryck i form av inreseförbud, sterilisering, hinder för bosättning eller skolgång, nekande av mödrahälsovård osv. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om en tydlig jämställdhetsdimension i arbetet för romsk inkludering. Motionärerna menar att jämställdhetsaspekten ska vara integrerad i alla åtgärder som vidtas mot antiziganism och för romsk inkludering, och att konkreta insatser som är relevanta för jämställdheten mellan romska kvinnor och män samt flickor och pojkar bör göras. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om utvecklingsarbete för samråd och dialog med det romska civilsamhället. Detta är enligt motionärerna en förutsättning för att förtroendeklyftan mellan romer och det offentliga liksom samhället i stort ska kunna minskas. Motionärerna menar vidare att det utvecklingsarbete som

pågår inom myndigheter och kommuner när det gäller olika former för samråd och dialog med romer och resande samt romska företrädare behöver spridas vidare. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om en romsk språk- och kulturinstitution. En sådan institution ska enligt motionärerna kunna tjäna som ett forum och en samlingsplats för romsk kultur och historia men också som ett kunskapscentrum när det gäller utbildning och spridande av romsk kultur och romskt språk.

Gällande ordning

Av 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen följer bl.a. att det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Av sjätte stycket framgår att bl.a. etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

I 16 kap. 8 § brottsbalken (BrB) föreskrivs straff för hets mot folkgrupp. Den som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp eller någon annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning ska enligt bestämmelsen dömas för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

I 16 kap. 9 § BrB föreskrivs straff för olaga diskriminering. En näringsidkare, eller någon som är anställd i näringsverksamhet eller i allmän tjänst eller som annars handlar på en näringsidkares vägnar eller har ett allmänt uppdrag, som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse ska dömas för olaga diskriminering till böter eller fängelse i högst ett år. För olaga diskriminering döms även anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning och medhjälpare till en sådan anordnare, om han eller hon diskriminerar någon på grund av hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att vägra honom eller henne tillträde till sammankomsten eller tillställningen på de villkor som gäller för andra.

Bakgrund

Europeiska kommissionen presenterade i april 2011 ett meddelande om en EU-ram för nationella strategier för romsk inkludering fram till 2020. Kommissionen uppmanade medlemsstaterna att utifrån sin situation anta eller utveckla nationella strategier för romsk inkludering. Kommissionen utvärderar årligen de enskilda medlemsstaternas genomförande av strategierna och rapporterar till Europaparlamentet och rådet.

I februari 2012 överlämnade regeringen skrivelsen En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (skr. 2011/12:56). Det övergripande målet i strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. I skrivelsen behandlades regeringens bedömningar, mål och förslag till åtgärder inom områdena styrning och kunskapsuppbyggnad, utbildning, bostad, hälsa och social omsorg och trygghet, kultur och språk samt romers organisering och deltagande i det civila samhället. I strategin ingick även en satsning på ett utvecklingsarbete främst inom områdena utbildning och arbete under 2012–2015 i ett antal pilotkommuner, för vilken regeringen avsatte särskilda medel (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:KU1, rskr. 2011/12:62). I skrivelsen framhölls att en regelbunden uppföljning bör göras utifrån verksamhetsspecifika mål inom ett antal områden och att regeringen årligen bör rapportera till riksdagen i budgetpropositionen om utvecklingen när det gäller romsk inkludering (skr. 2011/12:56 s. 17 f.). Strategin behandlades av riksdagen i maj 2012 (bet. 2011/12:KU17, rskr. 2011/12:227).

Den 20 mars 2014 tillsatte regeringen en kommission mot antiziganism i syfte att åstadkomma en kraftsamling i arbetet mot antiziganism och överbrygga förtroendeklyftan mellan den romska gruppen och samhället i övrigt (dir. 2014:47). Kommissionen hade bl.a. i uppdrag att samla och sprida kunskap om antiziganism och åtgärder för att motverka och förebygga antiziganism. Den 25 mars 2014 presenterades också departementspromemorian Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet (Ds 2014:8). Syftet med vitboken var att ge ett erkännande åt offren och deras anhöriga och skapa förståelse för den romska minoritetens situation i dag. Kommissionen mot antiziganism fick i ett tilläggsdirektiv i augusti 2014 i uppdrag att ta fram och sprida ett material baserat på vitboken till skolor och andra delar av samhället (dir. 2014:121).

Kommissionen mot antiziganism lämnade sitt slutbetänkande i juni 2016 (SOU 2016:44). I detta och andra rapporter som tagits fram under 2015 (dnr Ku2015/00416/DISK) framgår bl.a. att det finns ett samband mellan de historiska övergrepp som beskrivs i Den mörka och okända historien och romers utsatta situation i dag i det svenska samhället. Kommissionen menar att det negativa förhållningssätt som har präglat många av de statliga och kommunala åtgärderna gällande romer fortlever och påverkar romers tillgång till de mänskliga rättigheterna än i dag.

I slutbetänkandet lämnas ett antal rekommendationer till regeringen med utgångspunkt från kommissionens övergripande slutsats att det i stor utsträckning saknas styrning och kontinuitet i politiken på området och i initiativ från andra aktörer. Inom ramen för sitt arbete har kommissionen genomfört kunskaphöjande insatser för att förebygga och motverka antiziganism. Bland annat har kommissionen genomfört en stor spridning av ett utbildningsmaterial med lärarhandledning som utgår från regeringens

vitbok. Insatsen har riktats till skolor och andra berörda delar av samhället i hela Sverige.

Våren 2015 tillkännagav riksdagen med bifall till ett antal motionsyrkanden för regeringen behovet av fortsatta satsningar för bekämpandet av antiziganism och för romsk inkludering (bet. 2014/15:KU16, rskr. 2014/15:156). Av regeringens senaste redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (2015/16:75) framgår att skrivelsen inte är slutbehandlad och att arbetet med att tillgodose riksdagens tillkännagivande kommer att fortsätta under perioden 2016–2019.

Budgetpropositionen för 2017

Regeringen presenterar i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr.1, s. 93 f.) det pågående arbetet på området antiziganism och romsk inkludering.

Diskriminering och utsatthet

Regeringen noterar i propositionen att Diskrimineringsombudsmannen (DO) gör en bedömning att det förekommer en utbredd diskriminering av romer men att ärendena är bevismässigt svåra eftersom det ofta rör sig om korta händelseförlopp utan vittnen.

Vidare noterar regeringen att slutredovisningen från Folkhälsomyndighetens uppdrag om en fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa (dnr A2012/02102/DISK) bl.a. visar att romska flickor och kvinnor överlag upplever att de blir sämre bemötta av olika aktörer i samhället. Studien visar också att de hyser lägre förtroende för olika samhällsfunktioner, att de har sämre ekonomi och något sämre hälsa samt oftare är utsatta för våld eller hot om våld än övriga befolkningen. Romska flickor och kvinnor har också en sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor än befolkningen i stort.

Regeringen har inom ramen för Samling mot rasism genomfört dialogmöten med företrädare för den judiska och den romska minoriteten samt med företrädare för samerna. Vid mötena diskuterades den rasism som riktas mot grupperna och hur den bäst kan mötas. Underlaget från mötena har bl.a. legat till grund för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Vad gäller Arbetsförmedlingens uppdrag att stödja romers etablering och motverka hinder på arbetsmarknaden (dnr A2012/01386/DISK) konstaterar regeringen att kundresurser med inriktning mot den nationella minoriteten romer, som fungerat som en länk mellan arbetssökande romer och arbetsförmedlare, bidragit till ett ökat antal nyinskrivningar. Enligt Arbetsförmedlingen råder det skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hur många som kommer ut i olika insatser. I det regeringsuppdrag som beslutats till Arbetsförmedlingen 2016 (dnr Ku2016/00654/DISK) ingår därför bl.a. att stärka arbetet för att förbättra kvinnors möjligheter att ta del av insatserna. I

uppdraget ingår även att säkerställa att det i myndigheten finns för verksamheten nödvändiga kunskaper om romer som nationell minoritet. Under 2015 har ca 2 600 personer internt och 8 900 personer externt tagit del av en särskilt riktad webbutbildning i detta syfte.

Socialstyrelsens uppdrag att se till att en lämplig uppdragsutbildning tas fram och görs tillgänglig för att utbilda personer med romsk språk- och kulturkompetens (brobyggare) för arbete inom socialtjänsten och inom hälso- och sjukvården (dnr A2014/01285/DISK) har enligt regeringen hittills gett positiva resultat. Flera kommuner upplever att brobyggarna har hjälpt till att lösa situationer på individnivå på ett bättre sätt och bidragit till att fler romer får tillit till myndigheterna. Uppdraget slutredovisades i september 2016.

Regeringen noterar vidare att Statens skolverk inom ramen för sitt uppdrag inom strategin för romsk inkludering (dnr A2012/01387/DISK) under 2015 har fortsatt tillhandahålla uppdragsutbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens inom skola och förskola.

Under 2015 har Statskontoret genomfört en utvärdering av brobyggarverksamheten inom områdena utbildning, socialtjänst och arbete som bl.a. visar att verksamheten inom skolan har lett till att

- öka kunskapen bland personalen inom den kommunala förvaltningen och hos den romska minoriteten
- många elever som fått stöd av brobyggare tycks ha förbättrat sin studiesituation och har lättare att fullfölja skolutbildningen
- enskilda individer har fått ett bättre stöd från lärare än de hade tidigare för att kunna tillgodose sina rättigheter.

Regeringen framhåller att Statskontorets samlade bedömning av brobyggarverksamheten är att den har bidragit till romsk inkludering och att högskoleutbildningen har höjt de kommunala brobyggarnas kompetens och medverkat till att de arbetar mer professionellt.

Regeringen noterar också att Socialstyrelsen i mars 2016 presenterade ett utbildningsmaterial riktat till personal inom socialtjänsten som stöd i bemötandet och i ett inkluderande arbetssätt, med särskilt fokus på den romska gruppen (dnr Ku2016/00697/DISK). För att säkerställa att materialet används på lokal nivå beslutade regeringen i maj 2016 att Socialstyrelsen med utgångspunkt i detta ska genomföra en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten (dnr Ku2016/01242/DISK).

För att se till att man ytterligare sprider de metoder och arbetssätt som har tagits fram i arbetet med romsk inkludering 2012–2015 har regeringen 2016, efter en utlysning till samtliga kommuner, fattat beslut om bidrag till fem nya kommuner som under två år ska utveckla kommunala modeller för romsk inkludering.

När det gäller Diskrimineringsombudsmannens arbete inom ramen för det prioriterade området Lika rättigheter och möjligheter för judar, romer, samer,

sverigefinnar och tornedalingar, konstaterar regeringen att myndigheten under 2015 framför allt arbetat med samers och romers rättigheter på olika sätt.

Forum för levande historias utställning Vi är romer, som delfinansierats av regeringen, avslutades i december 2015 (dnr Ku2016/00546/DISK). Över 500 workshoppar och ca 130 fortbildningar av elever, tjänstemän och andra besökare har genomförts. Regeringen konstaterar att en utvärdering av utställningen visar att den bl.a. har bidragit till att bemöta och motverka stereotyper och präglats av dialog. Vandringsutställningen planeras att fortsätta på andra håll i landet.

Inflytande och delaktighet

Enligt regeringen har samtliga myndigheter som har fått uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering på olika sätt involverat romer i sitt arbete. Vidare har myndigheterna tagit fram kunskap och verktyg som underlag och stöd för genomförandet av strategin för romsk inkludering. Pilotkommunerna har under strategins första fyra år utvecklat strukturer som ligger till grund för ett mer långsiktigt arbete med romsk inkludering. Spridningen av dessa arbetsätt och erfarenheter har bidragit till att fler kommunala initiativ tagits. Verksamheten med brobyggare inom olika områden har varit en framgångsfaktor. Romskt deltagande har enligt regeringen varit av central betydelse för att nå framgång i arbetet.

Regeringen noterar att Länsstyrelsen i Stockholms läns slutrapport om arbetet med romsk inkludering 2012–2015 (dnr Ku2016/00940/DISK) visar att arbetet under 2015 resulterat i ett mer rättighetsbaserat arbetsätt, vilket har varit en framgångsfaktor. Av rapporten framgår även att den romska delaktigheten har varit tydlig i alla pilotkommuners organisation men sett olika ut. Formerna för deltagande har varierat från information till inflytande, delvis i relation till vilka aktiviteter det handlat om. Utvecklingen av strukturer för dialog och inflytande för romer är främst synlig i de kommuner som ingått i projektet med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om att utveckla systematiska och kvalitativa samråd. Dessa kommuner har uppfattat SKL:s projekt som mycket positivt, vilket också romer i kommunerna bekräftar.

Regeringen beslutade i maj 2016 att ge Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället och för romska organisationers deltagande i samhällslivet, däribland i arbetet för romsk inkludering. Mot bakgrund av vad bl.a. Folkhälsomyndighetens studie visat om hur romska flickor och kvinnor upplever sin hälsosituation och livssituation har MUCF fått i uppdrag att fördela bidrag till organisationer inom det civila samhället för olika hälsofrämjande insatser riktade till romer. Myndigheten ska när man genomför uppdraget särskilt uppmuntra romska flickors och kvinnors deltagande (dnr Ku2016/01243/DISK).

Regeringens slutsatser

Regeringen bedömer att arbetet med romsk inkludering har utvecklats positivt. Vidare gör regeringen bedömningen att samråden med de nationella minoriteterna har stor betydelse och att de har fått ett större genomslag under senare år, vilket i sin tur resulterat i en djupare kunskap och förståelse hos det allmänna för de nationella minoriteternas förutsättningar och behov. Samtidigt framhåller regeringen att det regelbundet måste säkerställas att de olika former som används är ändamålsenliga och att det finns en reell möjlighet till inflytande och delaktighet. Enligt regeringen visar erfarenheterna från arbetet med strategin för romsk inkludering att romsk delaktighet i arbetet är en framgångsfaktor. Integreringen av de nationella minoriteternas rättigheter inom ordinarie strukturer i det allmänna har också enligt regeringen gått framåt såväl inom minoritetspolitiken i stort som inom ramen för strategin för romsk inkludering.

Pågående utredning

Regeringen beslutade den 1 september 2016 (dir. 2016:73) att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor. Med utgångspunkt i översynen, i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och i regeringens strategi för de nationella minoriteterna (prop. 2008/09:158) ska utredaren genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken och föreslå åtgärder i syfte att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2017.

Tidigare behandling

I samband med att konstitutionsutskottet behandlade de motioner som resulterade i ett tillkännagivande våren 2015 (bet. 2014/15:KU16) framhöll konstitutionsutskottet att det behövs fortsatta satsningar för att bekämpa antiziganism och diskriminering. Utskottet noterade bl.a. skolornas centrala roll, vikten av att sprida vitboken och dess innehåll till olika delar av samhället samt att ta fram skolmaterial baserat på vitboken. Vidare noterade utskottet vikten av spridning av arbetssätt för romsk inkludering på kommunal nivå, brobyggerverksamhet med kulturkompetens, jämställdhetsåtgärder samt utveckling och produktion av läroverktyg. Utskottet betonade även vikten av utvärdering och framtidsplanering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att åtgärder mot antiziganism och för romsk inkludering är av stor vikt och noterar redogörelsen i budgetpropositionen för det pågående

arbetet. Utskottet konstaterar bl.a. att kommissionen mot antiziganism har lämnat sitt slutbetänkande med ett antal rekommendationer till regeringen. Utskottet noterar också att regeringen avser att fortsätta arbetet med att tillgodose riksdagens tillkännagivande på området under perioden 2016–2019. Vidare konstaterar utskottet att regeringen har beslutat om en översyn av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk där utredaren ska genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Antisemitism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om antisemitism.
Jämför reservation 5 (M, C, L, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2495 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om antisemitism och förföljelse mot judar. Motionärerna menar att det är av stor vikt att fortsatta insatser görs för att sprida kunskap om antisemitism och de särskilda föreställningar som är antisemitismens näring. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om säkerheten vid judiska synagogor och andra institutioner samt judiska evenemang och mötesplatser. Motionärerna menar att viktiga satsningar har gjorts för att öka säkerheten, men att det också är viktigt att dessa satsningar utvärderas och att säkerhetsläget kontinuerligt följs upp. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om en dialog med företrädare för det judiska civilsamhället. Denna dialog behöver enligt motionärerna ske på ett sätt som fångar upp olika aspekter och tar hänsyn till att situationen när det gäller antisemitism och hotbilder varierar i olika delar av samhället. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om fortsatt arbete mot antisemitism. Motionärerna menar att det är av största vikt att regeringen beaktar antisemitismen som en särskild form av främlingsfientlighet då antisemitismen livnär sig av specifika och ofta ytterst långlivade tankefigurer om judar som grupp.

Gällande ordning

Av 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen följer bl.a. att det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Av sjätte stycket framgår att bl.a. etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och

samfundsliv ska främjas. I 16 kap. 8 § brottsbalken (BrB) föreskrivs straff för hets mot folkgrupp, och i 16 kap. 9 § BrB föreskrivs straff för olaga diskriminering. Se även redogörelsen för gällande ordning i avsnittet om antiziganism ovan.

Budgetpropositionen för 2017

I budgetpropositionens redovisning av det minoritetspolitiska området (prop. 2016/17:1 utg.omr. 1) anges att regeringen inom ramen för Samling mot rasism har genomfört dialogmöten med företrädare för den judiska och den romska minoriteten samt med företrädare för samerna. Vid mötena diskuterades den rasism som riktas mot grupperna och hur den bäst kan mötas. Underlaget från mötena har bl.a. legat till grund för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Regeringen bedömer att samråden med de nationella minoriteterna har stor betydelse och att de har fått ett större genomslag under senare år, vilket i sin tur resulterat i en djupare kunskap och förståelse hos det allmänna för de nationella minoriteternas förutsättningar och behov. Samtidigt framhåller regeringen att det regelbundet måste säkerställas att de olika former som används är ändamålsenliga och att det finns en reell möjlighet till inflytande och delaktighet.

Nationell plan mot rasism och hatbrott

Regeringen beslutade den 24 november 2016 om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Syftet med planen är att förebygga och motverka rasism, hatbrott och polarisering i samhället. Vidare syftar planen till att ge statliga och civila aktörer bättre förutsättningar för att kunna samverka och till att underlätta uppföljning av insatser.

Planen ska utgöra en grund och en inriktning för arbetet mot rasism och hatbrott inom särskilt viktiga strategiska områden som regeringen har identifierat. Inom dessa strategiska områden har regeringen identifierat vilka huvudsakliga problem som finns samt vilka åtgärder som bör göras utöver de som redan pågår.

De fem områdena är

- Mer kunskap, utbildning och forskning
- Förbättrad samordning och uppföljning
- Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog
- Förstärkt förebyggande arbete på nätet
- Ett mer aktivt rättsväsende.

Insatser i den nationella planen inbegriper bl.a. följande:

- Statens medieråd kommer att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism.

- Kampanjen No Hate Speech Movement förlängs t.o.m. år 2020 i syfte att förebygga rasism på nätet. Detta sker genom att höja barns och ungas medie- och informationskunnighet.
- Uppdraget till Forum för levande historia att utbilda om rasism i historien och i dag utvidgas och förlängs. Förutom skolpersonal kommer även yrkesgrupper som arbetsförmedlare, socialarbetare och polisanställda att ha möjlighet att delta i utbildningsinsatserna.
- Forum för levande historia får också i uppdrag att ansvara för att samordna och följa upp arbetet inom ramen för planen. Myndigheten kommer bl.a. att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten. Myndigheten ska också utveckla ett uppföljningssystem om utvecklingen på området.
- Länsstyrelsen i Dalarnas län får i uppdrag att utveckla arbetsformer för att stärka krisberedskapen mot rasism och extremism.
- Regeringen ökar kraftigt fördelningen av medel för att främja verksamheter specifikt mot afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer, homofobi och transfobi.
- Regeringen kommer att årligen bjuda in till dialoger om afrofobi och islamofobi utöver de återkommande dialoger som förs om antisemitism, antiziganism och rasism mot samer.

Åtgärder mot rasism och hatbrott

Den 27 januari 2017 aviserade regeringen följande nya åtgärder mot rasism och hatbrott:

- Regeringen ska ge ytterligare stöd till säkerhetsarbetet på skolor med hotbild.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, får i uppdrag att göra en fördjupad studie av de antisemitiska hatbrotten. Med detta som bas ska arbetet mot de antisemitiska hatbrotten effektiviseras och förstärkas.
- Regeringen avser att bjuda in till en internationell konferens år 2020 för att hedra offren för Förintelsen och tillsammans med andra länder och organisationer fortsätta att utveckla insatserna för att förhindra nya övergrepp mot mänskligheten.

Pågående utredning

Som nämnts i betänkandets inledande avsnitt beslutade regeringen den 1 september 2016 (dir. 2016:73) att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor. Med utgångspunkt i översynen, i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och i regeringens strategi för de nationella minoriteterna (prop. 2008/09:158) ska utredaren genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken och föreslå

åtgärder i syfte att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2017.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade i betänkande 2013/14:KU24 en motion om stärkt arbete mot bl.a. antisemitism. Utskottet anförde att judars utsatthet är en viktig fråga och att varje form av uttryck för antisemitism är oacceptabel i en tolerant och öppen demokrati. Vidare anförde utskottet att det av svensk lag följer att hets mot folkgrupp och olaga diskriminering medför straffrättsliga påföljder. Utskottet konstaterade att regeringen hade vidtagit och alltjämt vidtog åtgärder för att stärka samhällets insatser mot rasism och liknande former av intolerans. Utskottet önskade därför inte att i detta läge ställa sig bakom ett tillkännagivande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den judiska befolkningens utsatthet är en viktig fråga och att varje form av uttryck för antisemitism är oacceptabel. Av svensk lag följer att hets mot folkgrupp och olaga diskriminering medför straffrättsliga påföljder. Utskottet konstaterar att regeringen vidtar åtgärder för att stärka samhällets insatser mot rasism, intolerans och hatbrott. Utskottet är därför inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande och avstyrker motionen.

Kommuner inom förvaltningsområden samt åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppföljning av kommuners åtaganden inom förvaltningsområden, sanktionsmöjligheter mot kommuner inom förvaltningsområden samt åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Jämför reservationerna 6 (M), 7 (L), 8 (V) och 9 (L).

Motionerna

Kommuner inom förvaltningsområden – uppföljning och sanktionsmöjligheter

I motion 2015/16:2177 av Annika Hirvonen (MP) begärs ett tillkännagivande om behovet av en stärkt lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Motionären menar att efterlevnaden av lagen är bristfällig och att regeringen därför bör överväga exempelvis nya kontrollmekanismer eller sanktioner för

att förmå kommunerna att uppfylla lagens krav. Enligt motionären bör lagen också ses över när det gäller rätten till utbildning i grundskolan i minoritetsspråket, vilket inte är en av de rättigheter som särskilt nämns i lagen.

I kommittémotion 2015/16:2494 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) begärs ett tillkännagivande om bättre uppföljning av att de kommuner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk lever upp till sina åtaganden. Motionärerna noterar att det finns tecken som tyder på att inte alla kommuner och landsting/regioner har byggt upp och anpassat sin verksamhet i enlighet med lagens föreskrifter. En uppföljning är enligt motionärerna nödvändig för att säkerställa att de rättigheter för enskilda, som en anslutning av en kommun till ett förvaltningsområde innebär, verkligen förverkligas i den lokala verksamheten och att de statsbidrag som betalas ut till kommuner och landsting/regioner används på rätt sätt.

I kommittémotion 2015/16:2501 av Andreas Norlén m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om möjlighet till sanktioner gentemot de kommuner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk och inte lever upp till sina åtaganden. Enligt motionärerna är det inte rimligt att kommuner som inte lever upp till sina åtaganden ska få behålla det statsbidrag de fått för att genomföra åtgärder som de sedermera visar sig inte ha vidtagit. Vidare menar motionärerna att en sanktionsmöjlighet sannolikt skulle ha en förebyggande effekt och stimulera kommunerna att leva upp till det de åtagit sig att göra.

I kommittémotion 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om kraven på förvaltningsområdena för minoritetsspråk. Motionärerna noterar att endast en liten del av statsbidraget använts för samråd med representanter för minoritetsgrupper, trots att många av minoritetsföreträdarna anger att de inte har ekonomiska resurser att medverka i samråden. Om kommuner och landsting/regioner inte använder statsbidraget på det sätt som är avsett vill motionärerna se möjlighet till frykning av de statliga medlen.

Åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk

I kommittémotion 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om fler insatser för att öka tillgängligheten till äldreomsorg och barnomsorg på minoritetsspråk. Motionärerna vill bl.a. att man ska överväga frågan om skärpt lagstiftning för att sätta tydligare krav på kommunerna. Enligt motionärerna handlar det många gånger om hur verksamheten organiseras och administreras snarare än om att resurser behöver tillföras. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om språkundervisning i minoritetsspråk. Motionärerna noterar att ett nationellt minoritetsspråk sedan den 1 juli 2015 ska kunna läsas som nybörjarspråk inom modersmålsundervisningen. Motionärerna menar dock att det finns behov av att följa hur lagändringarna följs i praktiken. Vidare vill motionärerna att fler skolor inom förvaltningsområdena bör överväga att införa t.ex. finska som valbart ämne i moderna språk. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om

behovet av behöriga minoritetsspråklärare. Motionärerna menar att det behövs fler behöriga minoritetsspråklärare och en ämneslärarutbildning som möjliggör en långsiktig försörjning av minoritetsspråklärare.

I motion 2016/17:98 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M) begärs ett tillkännagivande om att se över hur barn från urfolk och nationella minoriteter får utökade möjligheter att få undervisning i sitt modersmål även i de kommuner som i dag inte ingår i en förvaltningskommun.

I motion 2016/17:100 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M) begärs ett tillkännagivande om att grundskolan ska inkluderas i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt att lagen bör harmoniseras med skollagen. Motionärerna noterar att kommuner som ingår i förvaltningsområden för finska, samiska och/eller meänkieli är skyldiga att erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska men att grundskolan inte är inkluderad.

I motion 2016/17:2146 av Pyy Niemi och Raimo Pärssinen (båda S) begärs ett tillkännagivande om att regeringen i samband med den pågående uppföljningen av den nuvarande förvaltningsområdesmodellen bör följa upp och granska behoven av extra utbildning och vägledning för att säkra att fler äldre med finska som modersmål får tillgång till äldreomsorg på det finska språket. Enligt motionärerna bör regeringen agera med tydliga styr signaler till tillsynsmyndigheter och medverkande i förvaltningsområdena för att prioritera dessa frågor.

I partimotion 2015/16:104 yrkande 3 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att FN:s urfolksdeklaration snarast bör implementeras i Sverige. Motionärerna noterar att deklarationens tyngdpunkt ligger på rätten till självbestämmande och att den även innehåller skrivningar som gäller urfolkens rätt att äga, bruka och kontrollera land, territorier och naturresurser.

Bakgrund

I december 1999 beslutade riksdagen att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). Riksdagen fattade samtidigt beslut om att erkänna fem nationella minoriteter och deras språk. För att uppfylla konventionernas krav infördes bestämmelser om enskildas rätt att använda de nationella minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli hos domstolar och förvaltningsmyndigheter med verksamhet i de geografiska områden där språken använts av hävd och fortfarande används i tillräcklig utsträckning, s.k. förvaltningsområden. Vidare infördes en rätt att i dessa områden få förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på de nämnda språken. Därutöver beslutades om vissa rikstäckande åtgärder inom bl.a. utbildning, kultur, massmedier, äldreomsorg och samarbete över

nationsgränserna för att stödja de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69).

I 2009 års minoritetspolitiska proposition bedömde regeringen att det fanns ett behov av en samlad strategi för att möta de nationella minoriteternas behov och för att förbättra efterlevnaden av Sveriges folkrättsliga minoritetsåtaganden (prop. 2008/09:158 s. 28 f.). Strategin borde enligt regeringen omfatta åtgärder för att

- förtydliga den rättsliga regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter genom en sammanhållen lag som gäller i hela landet och inte enbart i en viss region av landet
- motverka diskriminering och utsatthet
- säkerställa en bättre efterlevnad av ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen och uppföljning av vidtagna åtgärder
- stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande
- främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken.

Gällande ordning

Den 1 januari 2010 ersatte en ny lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk tidigare lagar på området i enlighet med förslagen i 2009 års minoritetspolitiska proposition (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272). I lagen föreskrivs vissa grundläggande rättigheter för samtliga fem nationella minoriteter i Sverige och vissa särskilda rättigheter för finsk-, samisk- och meänkielitalande.

Det s.k. grundskyddet innebär att förvaltningsmyndigheterna på lämpligt sätt ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter när det behövs (3 §), att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige, varvid barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt (4 §), och att förvaltningsmyndigheterna ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor (5 §).

Vidare har enskilda rätt att använda finska, meänkieli och samiska i kontakter med myndigheter vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde i ärenden där den enskilde är part eller ställföreträdande part och som har anknytning till förvaltningsområdet (8 §), liksom i mål eller ärenden hos domstolar vars domkrets helt eller delvis sammanfaller med förvaltningsområdena eller, i fråga om samiska, vissa angivna kommuner (13 §). Även utanför förvaltningsområdena har enskilda rätt att använda de tre språken om det finns kunnig personal, och myndigheterna ska enligt lagen verka för detta (9 och 11 §§). Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga

kontakter med Riksdagens ombudsmän samt i enskilda ärenden med Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen (10 §). Kommunerna i förvaltningsområdena har också särskilda skyldigheter att erbjuda förskola och äldreomsorg helt eller delvis på minoritetsspråken, om någon önskar detta. I fråga om äldreomsorg gäller detsamma utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket (17 och 18 §§).

Den nya lagen innebar vidare en utvidgning av förvaltningsområdena (6 §), och en möjlighet till frivillig anslutning till förvaltningsområdena efter ansökan hos regeringen infördes (7 §). Genom lagen infördes också ett system för uppföljning, rådgivning och stöd för förvaltningsmyndigheternas tillämpning av lagen (20 och 21 §§).

I fråga om uppföljning och tillsyn diskuterades i förarbetena till lagen problemet med att bristande engagemang och ansvarstagande på lokal nivå försvårar genomförandet i praktiken. Det framhölls att tillämpningsproblemen är direkt kopplade till den kommunala självstyrelsen, som innebär en decentraliserad besluts- och ansvarsordning i många av de frågor som berörs av minoritetspolitiken. Regeringen gjorde dock bedömningen att det inte var aktuellt att införa en s.k. operativ insyn på minoritetspolitikens område, bl.a. med hänvisning till att det inte fanns något beredningsunderlag för att införa skarpa sanktionsmöjligheter kopplade till en sådan tillsyn. I stället föreslogs att ett uppföljningsansvar skulle införas i syfte att driva på genomförandet av rättigheterna och skyldigheterna enligt lagen på det kommunala planet och ge regeringen underlag när det gäller efterlevnaden. Samtidigt framhölls att det särskilda uppföljningsansvaret inte innebar någon inskränkning i det tillsynsansvar som vilar på andra myndigheter, t.ex. i fråga om förskoleverksamhet och äldreomsorg. Regeringen ansåg vidare att frågan om en operativ tillsyn fick väckas på nytt om det skulle visa sig att uppföljningsansvaret inte var tillräckligt för att förbättra efterlevnaden av minoritetsrättigheter (prop. 2008/09:158 s. 42 f., s. 47 f. och s. 106 f.).

Samtidigt med beslutet om den nya minoritetslagen infördes också en bestämmelse i 5 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) om att kommunerna ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i samiska, finska eller meänkieli där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. I förarbetena framhölls att det redan av gällande socialtjänstlag kunde anses följa en skyldighet att se till att det finns tillgång till personal med exempelvis kunskaper i samiska, finska eller meänkieli, om detta behövs för att uppnå insatser av god kvalitet, och att den föreslagna bestämmelsen var ett tydliggörande av detta (prop. 2008/09:158 s. 101 f.). I specialmotiveringen anges att stadgandet inte är någon rättighetsbestämmelse och att den inte innebär en skyldighet att omedelbart skaffa språkkunnig personal, men att kunskaper i minoritetsspråk bör beaktas vid rekrytering (s. 137 f.).

I förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk finns bestämmelser som kompletterar lagen, bl.a. om statsbidrag till

kommuner och landsting för merkostnader och åtgärder med anledning av lagen. Av 2 och 3 §§ förordningen framgår att Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget ansvarar för uppföljningen av tillämpningen av lagen.

Den 1 juli 2015 trädde ändringar i skollagen (2010:800) i kraft när det gäller modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk (prop. 2013/14:148). Ändringarna innebär att det för modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken inte längre krävs att elevens vårdnadshavare har språket som modersmål. Sedan tidigare gäller att de nationella minoritetsspråken är undantagna från kravet att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. För de obligatoriska skolformerna krävs inte heller att eleven har grundläggande kunskaper i språket (10 kap. 7 §, 11 kap. 10 § och 12 kap. 7 § skollagen). För elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan krävs dock fortfarande att de har goda kunskaper i språket (15 kap. 19 § och 18 kap. 19 § skollagen).

Den 1 juli 2015 trädde även ändringar i skollagen (2010:800) i kraft när det gäller bestämmelser om fjärrundervisning (prop. 2014/15:44). Med ändringen infördes möjligheten att erbjuda fjärrundervisning i vissa ämnen, bl.a. modersmål inklusive minoritetsspråk.

FN:s urfolksdeklaration

Förenta nationernas (FN) deklaration om ursprungsfolkens rättigheter (urfolksdeklarationen) antogs av FN:s generalförsamling den 13 september 2007. Deklarationen utgör en gemensam politisk viljeförklaring och behandlar bl.a. rätten till självbestämmande, nationalitet, kultur och traditioner, religion, utbildning och landrättigheter. Deklarationen är inte juridiskt bindande. FN:s råd för mänskliga rättigheter noterade 2010 att Sverige stöder urfolksdeklarationen men inte tillämpar de rättigheter den innehåller. Sverige rekommenderades att implementera deklarationen och etablera mekanismer för detta i samarbete med det samiska folket (A/HRC/15/11).

Budgetpropositionen för 2017

Regeringens redovisar i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 1, s. 94 f.) sin bedömning av efterlevnaden av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och Sveriges åtaganden. Regeringen noterar att Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget den 1 februari 2016 avlämnade en rapport avseende regeringsuppdraget att utvärdera och analysera användningen av statsbidraget för förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska (dnr Ku2015/01867/DISK). I rapporten konstaterar myndigheterna att det råder stora skillnader i hur kommuner tolkar och tillämpar föreskrifterna på området.

Regeringen redovisar vidare att Folkhälsomyndigheten, Institutet för språk och folkminnen, Statens kulturråd, länsstyrelserna, Sameskolstyrelsen, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Socialstyrelsen, Universitets- och

högskolerådet, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Försäkringskassan under 2015 har haft särskilda uppdrag i form av riktade insatser för de nationella minoriteterna i enlighet med myndigheternas regleringsbrev och instruktioner. Detta har enligt regeringen bl.a. resulterat i att frågorna på olika sätt integrerats i respektive myndighets verksamhet och att möjligheterna till inflytande och delaktighet stärkts. Regeringen noterar bl.a. att Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Försäkringskassan tillsammans med Arbetsförmedlingen under 2015 har inbjudit till och genomfört möten med alla minoritetsgrupper i syfte att fånga upp önskemål och synpunkter när det gäller hur de samråd som myndigheterna genomför ska utformas.

Vidare noterar regeringen att Socialstyrelsen, som resultat av ett regeringsuppdrag under 2015 om rätt till äldreomsorg, har avlämnat en rapport som pekar på problem i form av bristande kunskap om lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk hos såväl anställda som hos folkvalda samt brist på information på minoritetsspråken. Regeringen har därför gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2016 komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre samt översätta skriften till finska, meänkieli och samiska*. Socialstyrelsen har även fått i uppdrag att verka för att informationen sprids till berörda kommuner.

Europarådets granskning

Europarådet övervakar i fem- respektive treårscykler efterlevnaden av ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen. Europarådets expertkommitté har i sina granskningar konstaterat att utbildningen i och på minoritetsspråk är av grundläggande betydelse för att främja minoritetsspråkens bevarande. I den rapport som presenterades i maj 2014 (CM [2014] 145) framför expertkommittén att Sverige bör vidta åtgärder på ett antal punkter. Man anser att modersmålsundervisningen i nationella minoritetsspråk i Sverige är otillräcklig för att upprätthålla språkkompetensen hos eleverna. Kritiken gäller bl.a. tillgången på lärare och undervisning i de nationella minoritetsspråken.

Europarådets ministerkommitté, rådets beslutsfattande organ, fastställde i januari 2015 ett antal rekommendationer till Sverige, bl.a. att se till att undervisningen i modersmål i de nationella minoritetsspråken möter de krav som ställs i stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (CM/RecChL [2015] 1). Ministerkommittén bedömer bl.a. att antalet undervisningstimmar i ämnet modersmål är för lågt och att möjligheten till tvåspråkig undervisning är otillräcklig. Vidare bedömer ministerkommittén att det finns stora skillnader mellan olika kommuner när det gäller modersmålsundervisningen, såväl när det gäller undervisningstiden och periodiciteten som i frågan om huruvida tvåspråkig undervisning erbjuds.

Den 1 juni 2016 lämnade den svenska regeringen de senaste rapporterna till Europarådet med redovisning av det pågående arbetet med anledning av

Sveriges åtaganden inom ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen. I rapporterna lyfter Sverige särskilt fram rätten till språk och kultur samt de utmaningar som finns bl.a. på utbildningsområdet. Rapporterna redogör för utvecklingen sedan de senaste rapporteringstillfällena och identifierar de områden där det fortfarande finns behov av insatser.

Pågående översyn av lagen om minoriteter och minoritetsspråk

Regeringen beslutade den 1 september 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor (dir. 2016:73). I kommittédirektiven anför regeringen att uppföljningen av minoritetspolitiken har visat på kontinuerlig positiv utveckling, i synnerhet när det gäller de kommunala och statliga myndigheternas verksamhet. Samtidigt menar regeringen att uppföljningen tecknar en bild av en utveckling som på senare tid i stort avstannat, vilket i sin tur föranleder ett behov av att analysera vad detta beror på.

Vidare menar regeringen att den internationella granskningen av Sverige, främst genom Europarådet och Förenta nationerna (FN), löpande har identifierat de styrkor som Sverige kan uppvisa på området, t.ex. en starkare integrering av frågorna i många statliga verksamheter. Genom samma granskning noterar regeringen dock samtidigt en bild av ett antal områden där en utveckling inte uppnåtts alternativt har avstannat. Då nationell och internationell uppföljning visat på ett antal utmaningar med den befintliga ordningen menar regeringen att det finns starka skäl för att genomföra en samlad genomlysning och översyn av minoritetspolitiken med avstamp i utvecklingen på området.

Översynen syftar till att ta ytterligare steg i riktning mot säkrad efterlevnad av rättigheter i enlighet med den minoritetspolitiska strategin. Med utgångspunkt i översynen, i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och i regeringens strategi för de nationella minoriteterna (prop. 2008/09:158) ska utredaren föreslå åtgärder i syfte att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. Uppdraget inbegriper att genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken för att tydliggöra styrkor och utmaningar och lämna förslag för att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter.

Regeringen konstaterar i kommittédirektiven att den kontinuerliga uppföljningen på området har visat att det grundläggande skyddet, som gäller i hela landet, är bättre uppfyllt i de områden som ingår i förvaltningsområdena. Det gäller särskilt möjligheterna till inflytande och delaktighet samt språkfrämjande arbete. Vidare visar uppföljningen att det utökade skyddet inom förvaltningsområdena uppfylls i varierande grad i kommunerna, t.ex. när det gäller tillgången till förskola, annan pedagogisk omsorg och äldreomsorg på minoritetsspråk. Detta medför skillnader för individer som tillhör de

nationella minoriteterna beroende på var de är bosatta eller annars befinner sig. Utredaren ska därför bl.a. analysera och utvärdera ordningen med ett grundläggande skydd och ett utökat skydd i förvaltningsområden, samt överväga behovet av förtydligad reglering av rättigheterna i det grundläggande skyddet.

Regeringen konstaterar vidare att utvidgningen av förvaltningsområdena har skett i snabb takt och att det därför är nödvändigt att säkerställa systemets långsiktighet. Den årliga uppföljning som genomförs av de uppföljande myndigheterna visar att regleringen av förvaltningsområdena har brister. Regeringen menar därför att det finns skäl att göra en helhetsöversyn av förvaltningsområdenas roll och reglering. Utredaren ska därför bl.a. utvärdera förvaltningsområdenas effekt på minoritetspolitikens utveckling och överväga behovet av förtydligad reglering av rättigheterna i förvaltningsområdena. I uppdraget ingår även att genomlysas statsbidragsordningen i syfte att säkerställa både att kommunerna har möjlighet att erbjuda god service i enlighet med lagen och att statsbidraget används på det mest ändamålsenliga och effektiva sättet.

I kommittédirektiven konstateras vidare att tillämpningen av 17 § i den nuvarande lagen, som föreskriver att kommunerna i förvaltningsområdena är skyldiga att erbjuda förskola helt eller delvis på minoritetsspråken om någon önskar detta, skiljer sig åt mellan kommuner inom förvaltningsområdena. Utredaren ska därför analysera vilka behov som finns i fråga om förskoleverksamhet eller annan pedagogisk omsorg på de nationella minoritetsspråken och vid behov föreslå en förändrad utformning av bestämmelsen. Uppföljningen visar att även 18 § som föreskriver en liknande skyldighet gällande äldreomsorg tolkas på mycket olika sätt i kommunerna. Särskilt skiljer sig tillämpningen i fråga om hur stor del av omsorgen som erbjuds på minoritetsspråket och hur verksamheten organiseras. Utredaren ska därför överväga behovet av en förtydligad utformning av bestämmelsen om äldreomsorg i syfte att säkerställa att enskilda ges adekvat tillgång till äldreomsorg på finska, meänkieli och samiska inom förvaltningsområdena. Utredaren ska också överväga hur kommuners och landstings skyldighet att verka för att det ska finnas personal som behärskar minoritetsspråk inom äldreomsorgen ska regleras och överväga om en liknande ordning för annan vård och omsorg än äldreomsorg bör införas.

Uppdraget om en översyn av lagen om minoriteter och minoritetsspråk ska redovisas senast den 15 juni 2017.

Pågående uppdrag om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk

Regeringen beslutade den 22 december 2016 (dir. 2016:116) att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga behovet av åtgärder med anledning av dels regeringens strävan att värna och revitalisera de nationella minoritetsspråken,

dels Europarådets kritik mot Sverige när det gäller undervisningen i de nationella minoritetsspråken. Om åtgärder behövs ska utredaren föreslå sådana. Uppdraget innehåller bl.a. följande:

- att kartlägga och bedöma om åtgärder behövs – och i så fall vilka – för att öka tillgången till undervisning i nationella minoritetsspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan
- att kartlägga och bedöma om åtgärder behövs – och i så fall vilka – för att öka tillgången till tvåspråkig undervisning på nationella minoritetsspråk i dessa skolformer och
- att lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2017.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motioner om efterlevnaden av lagen om minoriteter och minoritetsspråk i betänkande 2014/15:KU16. Utskottet konstaterade att frågorna om bristande efterlevnad av minoriteters rättigheter är angelägna och underströk vikten av att de grundläggande rättigheterna får genomslag i hela landet. Utskottet noterade den kritik som Europarådet har framfört mot Sverige när det gäller de minoritetspolitiska åtagandena, och förutsatte att regeringen beaktar de slutsatser och rekommendationer som har lämnats inom ramen för den internationella granskningen. Vidare konstaterade utskottet att regeringen hade uppmärksammat att det tycktes finnas oklarheter i lagstiftningen och brister i genomförandet på det minoritetspolitiska området och att regeringen hade uttryckt en tydlig ambition att klargöra omfattningen av dessa problem. Utskottet konstaterade också att initiativ hade tagits för att under de närmaste åren stärka arbetet med mänskliga rättigheter på kommunal nivå. Mot bakgrund av det inledda arbetet och de aviserade åtgärderna såg utskottet inte något skäl att ställa sig bakom ett tillkännagivande.

Utskottet avstyrkte i betänkande 2013/14:KU24 en motion om barns rätt till minoritetsspråk. Utskottet konstaterade att barn som tillhör de nationella minoriteterna skulle få stärkt tillgång till undervisning i sitt minoritetsspråk om kravet på grundläggande kunskaper som förutsättning för modersmålsundervisning togs bort enligt regeringens förslag i proposition 2013/14:148. Vidare konstaterade utskottet att barnen bland de nationella minoriteterna därmed ges stärkta möjligheter att tillägna sig, använda och utveckla sina språk.

Utskottet avstyrkte även en motion om lagstadgad rätt till finskspråkig äldreomsorg i hela landet i betänkande 2013/14:KU24. Utskottet anförde att det delade regeringens bedömning att det av hälso- och sjukvårdslagens och socialtjänstlagens berörda bestämmelser redan kan anses finnas en skyldighet

att se till att det finns tillgång till personal med exempelvis kunskaper i finska om detta behövs för att uppnå god vård eller insatser av god kvalitet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att de stärkta rättigheter som förvaltningsområdena innebär för våra nationella minoriteter är viktiga. Det är angeläget att både utvärdering och utveckling av skyddet för de nationella minoriteterna fortsätter. Det bör säkerställas att de kommuner och landsting/regioner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk lever upp till sina åtaganden. Utskottet noterar att tidigare utvärderingar har visat att det råder stora skillnader mellan kommuner och vill därför understryka vikten av att de grundläggande rättigheterna får genomslag i hela landet. Vidare noterar utskottet den kritik som Europarådet har framfört mot Sverige när det gäller de minoritetspolitiska åtagandena. Utskottet förutsätter att regeringen beaktar de slutsatser och rekommendationer som har lämnats inom ramen för den internationella granskningen.

Utskottet konstaterar att regeringen har beslutat om en översyn av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt en utredning om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk. Mot bakgrund av de pågående utredningarna ser utskottet inte något skäl att ställa sig bakom ett tillkännagivande om kommuner inom förvaltningsområden och avstyrker därmed motion 2015/16:2177 (MP), motion 2015/16:2494 (M), motion 2015/16:2501 (M, C, FP, KD) samt motion 2015/16:2787 (FP) yrkande 3. Inte heller i frågan om åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk ser utskottet skäl att ställa sig bakom ett tillkännagivande och avstyrker därför motion 2016/17:98 (M), 2015/16:2787 (FP) yrkandena 4–6, motion 2016/17:100 (M), motion 2016/17:2146 (S) samt motion 2015/16:104 yrkande 3 (V).

Förvaltningsområdenas utbredning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om förvaltningsområdenas utbredning.

Jämför reservation 10 (L).

Motionen

I kommittémotion 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att utöka förvaltningsområdena för minoritetsspråk. Motionärerna noterar att regeringen valt att föreslå en frysning av budgetanslaget från 2016 och framåt, och menar att detta innebär

att anslutningen av nya kommuner sker på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått.

Inrättandet av förvaltningsområden

Förvaltningsområden för samiska respektive finska och meänkieli inrättades 2000 i enlighet med regeringens förslag i propositionen Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143) och omfattade då sju kommuner i Norrbotten. I syfte att uppfylla bestämmelserna i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen) gavs enskilda rätt att använda samiska, finska och meänkieli hos domstolar och förvaltningsmyndigheter med verksamhet i de geografiska områden där språken använts av hävd och fortfarande användes i tillräcklig utsträckning. Förslagen innebar också en rätt att i dessa områden få förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på dessa språk. Den geografiska begränsningen byggde på att man ansett att det kunde möta alltför stora hinder, både praktiskt och kostnadsmässigt, att tillämpa konventionens olika bestämmelser i områden där mycket få personer använder ett landsdels- eller minoritetsspråk. I propositionen framhölls också att en regional tillämpning av reglerna innebar en markering av språkens särskilda betydelse och historia i dessa områden, vilket ansågs kunna leda till att den kultur och historia som hänger samman med språken i dessa områden lyfts fram och får ökat stöd (s. 41 f.).

Gällande ordning

Den 1 januari 2010 ersatte en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk tidigare lagar på området (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272). I 6 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk anges vilka kommuner som ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. Den nya lagen innebar att förvaltningsområdena för finska och samiska utvidgades med 18 respektive 13 kommuner. Som skäl för den föreslagna utvidgningen hänvisade regeringen till att Europarådet hade pekat bl.a. på att fler enskilda behövde få tillgång till ett förstärkt minoritetsskydd för att regleringen skulle leva upp till Sveriges åtaganden enligt de konventioner som rör skyddet av nationella minoriteter (prop. 2008/09:158 s. 73 f.).

I lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk infördes också en möjlighet till frivillig anslutning till förvaltningsområdena. I 7 § anges att andra kommuner än de som anges i 6 § efter anmälan kan få ingå i förvaltningsområdet för finska, meänkieli eller samiska. Beslut att en kommun ska få ingå i ett förvaltningsområde fattas av regeringen. I propositionen anfördes att kommunalt engagemang och ansvarstagande för Sveriges minoritetsåtaganden är av avgörande betydelse för att det minoritetspolitiska arbetet i förvaltningsområdena ska vara framgångsrikt. Vidare framhölls att ett sådant kommunalt engagemang också kan väckas genom de nationella

minoriteternas eget arbete lokalt och genom att en dialog kommer igång mellan kommunala företrädare och de nationella minoriteterna (prop. 2008/09:158 s. 83).

I fråga om frivillig anslutning till ett förvaltningsområde gäller enligt 4 § förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk att vid prövningen av om en kommun efter anmälan ska få ingå i ett förvaltningsområde ska hänsyn tas till om det finns ett uttalat intresse från berörda minoriteter för att kommunen ska ingå i förvaltningsområdet. Det är kommunen som ska visa att ett sådant intresse finns hos den berörda minoriteten i kommunen. Av 5–8 §§ förordningen framgår bl.a. att statsbidrag lämnas, i mån av tillgång på medel, till kommuner och landsting som är anslutna till förvaltningsområden för de merkostnader som uppkommer med anledning av de rättigheter som enskilda har enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Förvaltningsområdenas utbredning 2010–2016

År 2010 ingick totalt 39 kommuner i ett eller flera av de förvaltningsområden som då inrättades genom den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. 2016 uppgick antalet kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena till 75 kommuner och 14 landsting. Sju nya kommuner anslöts till förvaltningsområdena inför 2015. Inga nya kommuner anslöts inför 2016. Under 2016 kom åtta nya ansökningar in om att ingå i ett eller flera förvaltningsområden inför 2017.

Pågående utredning

I kommittédirektiven En stärkt minoritetspolitik – översyn av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (dir. 2016:73) konstaterar regeringen att utvidgningen av förvaltningsområdena har skett i snabb takt och att det därför är nödvändigt att säkerställa systemets långsiktighet. Direktiven inkluderar därför ett uppdrag om att se över förvaltningsområdenas roll och reglering i dess helhet. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2017.

Tidigare behandling

En motion om att öka förvaltningsområdenas utbredning avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:KU16. Utskottet noterade då att det antal kommuner som frivilligt ansöker om att få ingå i förvaltningsområdena hade ökat stadigt sedan 2010 och att intresset inte visade några tecken på att avta. Vidare noterade utskottet att regeringen genom budgetpropositionen för 2015 också beslutat om en årlig anslagsförstärkning för att skapa förutsättningar för en utvidgning av förvaltningsområdena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att den pågående översynen av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk inkluderar ett uppdrag om att se över förvaltningsområdenas roll och reglering i dess helhet. Men hänvisning till detta avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Finlandssvenskarnas ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att analysera om finlandssvenskarna bör erkännas som nationell minoritet i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 11 (SD).

Motionen

I motion 2016/17:1961 av Kerstin Lundgren (C) begärs ett tillkännagivande om ett tilläggsdirektiv till den utredning som görs om de nationella minoriteternas rättigheter i syfte att också pröva finlandssvenskarnas status utifrån kriterierna i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och inte utifrån språkstadgan. Motionären noterar att finlandssvenskarna i Sverige har nekats skydd med hänvisning till att de saknar ett språk skilt från svenskan, men att detta kriterium bara utgör ett av flera möjliga kriterier för skydd i ramkonventionen och de svenska tolkningarna av denna.

I motion 2016/17:2653 av Saila Quicklund (M) begärs ett tillkännagivande om en utredning om att erkänna finlandssvenskarna som nationell minoritet i Sverige. Motionären noterar att finlandssvenskarna inte har erkänts som nationell minoritet med hänvisning till att de talar svenska. Samtidigt påpekar motionären att Europarådets ramkonvention inte anger förekomsten av ett eget språk som en nödvändig förutsättning för att en grupp ska kunna klassificeras som en nationell minoritet, utan lyfter fram även andra omständigheter såsom kultur, historia och samhörighet.

Bakgrund

I december 1999 erkände Sveriges riksdag samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar som nationella minoriteter (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69). Minoritetsspråkskommittén hade i sitt betänkande (SOU 1997:193) konstaterat att Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter saknade en definition av begreppet nationell minoritet och att det överlämnades åt avtalsslutande stater att i varje enskilt fall bedöma för vem eller vilka de enskilda artiklarna skulle vara tillämpliga.

Enligt kommitténs förslag borde en nationell minoritet uppfylla följande kriterier:

- grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke dominerande ställning
- religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell särart
- historiska eller långvariga band med Sverige
- självidentifikation.

I fråga om sverigefinnarna angavs att de uppfyller samtliga föreslagna kriterier för att vara en nationell minoritet och att det som främst skiljer dem från majoritetsbefolkningen är språket (s. 35 och s. 47 f.).

Utredningen om de finska och sydsamiska språken anmärkte i sitt delbetänkande (SOU 2005:40) att Minoritetsspråkskommittén inte hade definierat vilka som skulle anses ingå i gruppen sverigefinnar (s. 40). I delbetänkandet gavs vissa definitioner. Med sverigefinne avsågs i Sverige varaktigt boende personer som talar finska och ättlingar till dessa. Det kunde således vara finskspråkiga personer som invandrat till Sverige från Finland och deras ättlingar. Ättlingarna behöver inte behärska finska språket för att kunna definiera sig som sverigefinnar. Med finlandssvenskar avsågs personer boende i Finland som har svenska som modersmål samt även personer med svenska som modersmål som flyttat till Sverige från Finland och deras ättlingar. Med termen sverigefinländare avsågs både finskspråkiga och svenskspråkiga personer som flyttat till Sverige från Finland och deras ättlingar, dvs. både sverigefinnar och finlandssvenskar boende i Sverige.

I utredningens slutbetänkande (SOU 2006:19) uppmärksammades att frågan om finlandssvenskarnas status i förhållande till ramkonventionen tagits upp från sverigefinskt håll, och att Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige (Fris) hade uppvaktat utredningen i frågan. Med hänvisning till att det i ramkonventionen inte ställs några krav på att en minoritet bör ha ett annat modersmål än majoritetsbefolkningen menade Fris att beslutet om de nationella minoriteterna i Sverige borde ändras så att sverigefinländare erkänns som en nationell minoritetsgrupp. I betänkandet uppgavs att företrädare för sverigefinnar hade ställt sig positiva till den lösningen, och utredaren menade att frågan om finlandssvenskarnas status borde utredas (a.a. s. 409 f.).

Konstitutionsutskottet har i några sammanhang uppmärksammats på att den nära koppling som görs mellan ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen i svensk minoritetspolitik – dvs. sammankopplingen mellan erkännandet av nationella minoriteter och erkännandet av nationella minoritetsspråk – kan ifrågasättas. Exempelvis anför Fris i en skrivelse till utskottet att finlandssvenskarna har missgynnats av detta, då de trots sin samspråkighet med majoritetsbefolkningen borde kunna beviljas status som nationell minoritet enligt ramkonventionens kriterier.

Tidigare ställningstaganden i frågan

I förarbetena till de dåvarande minoritetsspråkslagarna angavs att termen sverigefinnar avser personer som har finska som modersmål (prop. 1998/99:143 s. 24 och s. 33). Den finländska grupp som har svenska som modersmål ansågs inte ingå i gruppen. Den dåvarande regeringen hänvisade till att denna tolkning överensstämde med ändamålet med minoritetsspråkskonventionen. Regeringen ansåg att den svensktalande gruppen inte heller omfattades av åtagandena enligt ramkonventionen. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen berördes frågan om huruvida även finlandssvenskarna i Sverige skulle anses ingå i den sverigefinska minoriteten och om den erkända minoritetsgruppen som helhet borde benämnas sverigefinländare i stället för sverigefinnar. Ett följdmotionsyrkande med denna innebörd avslogs. Konstitutionsutskottet delade regeringens bedömning och uttalade att detta dock inte uteslöt att åtgärder som avser sverigefinnar även kan komma finlandssvenskarna till del (bet. 1999/2000:KU6 s. 22).

I förarbetena till lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk behandlades bl.a. frågan om att utöka antalet erkända nationella minoriteter mot bakgrund av att Utredningen om finska och sydsamiska språken gjort bedömningen att finlandssvenskarnas status i förhållande till ramkonventionen borde klargöras (prop. 2008/09:158 s. 60 f.). Regeringen fann dock inte något skäl att i det dåvarande skedet utöka antalet erkända nationella minoriteter. I skälen för regeringens bedömning anfördes inledningsvis att stater i samband med ratificeringen av Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonventionen väljer de grupper och de språk som de vill erkänna som nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk. I fråga om finlandssvenskarnas ställning hänvisade regeringen till de bedömningar och ställningstaganden som gjordes i samband med 1999 års minoritetspolitiska proposition. I propositionen anfördes vidare att finlandssvenskarnas status inte skulle förändras nämnvärt även om de gavs skydd enligt ramkonventionen, eftersom den materiella minoritetsrätten i första hand bygger på åtagandena i minoritetsspråkskonventionen. Regeringen framhöll också att den inte såg några hinder mot att en enskild finlandssvensk som identifierar sig med den sverigefinska gruppen deltar i och tar del av det stöd som ges sverigefinnar, eller att en enskild som upplever sig diskriminerad på grund av sin etnicitet anmäler detta.

Pågående utredning

Som tidigare redogjorts för i betänkandet beslutade regeringen den 1 september 2016 (dir. 2016:73) att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor. Med utgångspunkt i översynen, i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och i regeringens strategi för de nationella minoriteterna (prop. 2008/09:158) ska utredaren

genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken och föreslå åtgärder i syfte att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. Kommittédirektiven innefattar inte något särskilt uppdrag om att utreda finlandssvenskarnas ställning.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2017.

Tidigare behandling

En motion om finlandssvenskarnas ställning avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:KU16. Utskottet noterade att det vid den senaste översynen av minoritetslagen saknades skäl att utöka antalet eller definitionen av de nationella minoriteter som erkändes vid ratificeringen av Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonventionen. Utskottet ansåg att vissa skäl kan anföras som grund för att finlandssvenskarna ska betraktas som en nationell minoritet, men var inte berett att frångå sitt tidigare ställningstagande i frågan eller att utvidga de erkända nationella minoriteternas antal eller definition. Utskottet menade dock att frågan om finlandssvenskarnas ställning borde utredas vid en framtida översyn av minoritetspolitiken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att vissa skäl kan anföras som grund för att finlandssvenskarna ska betraktas som en nationell minoritet och vidhåller uppfattningen att frågan om finlandssvenskarnas ställning bör utredas. Med hänsyn till att den pågående utredningen om minoritetspolitiken är i sitt slutskede anser utskottet att frågan inte bör uppdras åt den utredningen. Regeringen bör i stället tillsätta en ny utredning med uppdrag att analysera om finlandssvenskarna bör erkännas som nationell minoritet i Sverige. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager det för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 2016/17:2653 (M) och motion 2016/17:1961 (C) delvis.

Älvdalskans ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om älvdalskans ställning.
Jämför reservation 12 (C, KD).

Motionerna

I motion 2015/16:1559 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att officiellt erkänna älvdalskan som ett eget språk. Motionärerna menar att ett erkännande av älvdalskan som ett eget språk innebär kulturella, demokratiska och forskningsmässiga vinster.

I motionerna 2015/16:2544 och 2016/17:2423 av Aron Emilsson (SD) begärs ett tillkännagivande om att utreda möjligheterna att erkänna älddalskan som ett landsdelspråk. Motionären menar att ett sådant erkännande skulle uppmärksamma och ta till vara de gärningar lokalsamhället i Älvdalen gör för språkets bevarande och fortlevnad, samt innebära att fler åtgärder kan vidtas för att värna språkets framtid.

I motion 2015/16:3243 av Niclas Malmberg (MP) begärs ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att klassa älddalska som nationellt minoritetsspråk. Motionären noterar att Europarådets expertkommitté i en rapport 2013 uppmanade den svenska regeringen att klargöra älddalskans status. Vidare noterar motionären att det finns exempel på andra lika små språk i Europa som har fått officiell status.

I motion 2016/17:31 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) begärs ett tillkännagivande om att bevara, levandegöra och officiellt erkänna språket älddalska. Motionärerna menar att ett erkännande av älddalskan som ett eget språk innebär kulturella, demokratiska och forskningsmässiga vinster. Vidare menar motionärerna att åtgärder borde vidtas för att bevara och främja språket som en viktig del av vårt kulturarv, exempelvis genom att möjliggöra för alla skolbarn som vill läsa älddalska att göra det.

I motion 2016/17:3117 av Peter Helander (C) begärs ett tillkännagivande om att älddalskan bör erkännas som minoritets- eller landsdelspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag. Motionären noterar att språkliga rättigheter är en grundläggande mänsklig rättighet som finns förankrad i FN:s konvention om mänskliga rättigheter, samt att barnens rätt att utveckla och tillägna sig det egna modersmålet är förankrad i den svenska språklagen. Enligt motionären har barn med älddalska som modersmål i dag inte möjlighet att få skolundervisning vare sig på eller i älddalska.

Minoritetsspråkskonventionen

Sverige ratificerade den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk, minoritetsspråkskonventionen, år 2000. Enligt konventionen definieras landsdels- eller minoritetsspråk som ett språk som av hävd används i ett visst territorium inom en stat av medborgare i den staten som utgör en grupp som till antalet är mindre än resten av befolkningen i den staten, och som är annorlunda än det eller de officiella språken i den staten. Det innefattar inte vare sig dialekter av det eller de officiella språken i staten eller språk som talas av invandrare. Begreppet landsdels- eller minoritetsspråk syftar till att täcka in varierade språkförhållanden såsom att språk som talas i en begränsad del av en stats geografiska område inom sina respektive områden möjligen talas av en majoritet av invånarna. Någon åtskillnad mellan landsdelspråk eller minoritetsspråk görs dock inte i konventionen. Vidare anger konventionen att territoriellt obundna språk definieras som språk som används av medborgare i en stat och som avviker från det eller de språk som används

av resten av befolkningen i den staten men som, trots att de av hävd används inom den statens territorium, inte kan identifieras med en bestämd del av den.

Definitionerna anges i artikel 1 av konventionen:

- a) ”landsdels- eller minoritetsspråk”
 - i) språk som av hävd används i ett visst territorium inom en stat av medborgare i den staten, som utgör en grupp, som till antalet är mindre än resten av befolkningen i den staten, och
 - ii) som är annorlunda än det eller de officiella språken i den staten; det innefattar inte vare sig dialekter av det eller de officiella språken i staten, eller språk som talas av invandrare,
- b) ”territorium där landsdels- eller minoritetsspråket används”

det geografiska område inom vilket detta språk är uttrycksmedel för ett så stort antal personer att det motiverar de olika åtgärder för skydd och främjande som avses i denna stadga,
- c) ”territoriellt obundna språk”

språk som används av medborgare i en stat som avviker från det eller de språk som används av resten av befolkningen i den staten, men som, trots att de av hävd används inom den statens territorium, inte kan identifieras med en bestämd del av den.

Från Europarådets sida har man överlätit åt ansvariga myndigheter i de länder som ratificerar konventionen att med beaktande av konventionens definition göra en bedömning av vilka språk som är landsdels- eller minoritetsspråk i det egna landet. Respektive stat är också fri att inom vissa gränser bestämma vilka av föreskrifterna i konventionen som ska tillämpas för vart och ett av de språk som talas inom statens gränser. I konventionen ges inga närmare riktlinjer för bedömningen av när ett uttryckssätt ska anses vara en dialekt eller ett språk. I samband med att Sverige ratificerade konventionen beslutade riksdagen om fem officiella minoritetsspråk: finska, meänkieli och samiska samt de territoriellt obundna språken romani chib och jiddisch.

Minoritetsspråkskommittén

Minoritetsspråkskommittén, som utredde frågan om en svensk ratificering av minoritetsspråkskonventionen, behandlade frågan om dialekter och folkmål (SOU 1997:192). Kommittén konstaterade att det är komplicerat att bedöma vad som är en dialekt, ett folkmål respektive ett språk. Som exempel på svenska folkmål nämndes äldvålsmål, gutniska och skånska. Dessa folkmål talades tidigare i ganska stor utsträckning i olika delar av landet men har till följd av bl.a. större rörlighet i befolkningen, inflyttningen till städerna och massmediernas inflytande kommit att talas och förstås av allt färre personer. Rent lingvistiskt kan folkmålen vara mycket olika nutida rikssvenska. Folkmålen är förknippade med den bygd där de har talats och är en del av bygdens kultur och historia. Det kan därför, enligt kommittén, hävdas att det finns ett intresse av att folkmålen bevaras som en viktig del av den svenska landsbygds- och kulturhistorien. Kommittén fann att det viktigaste argumentet mot att tillämpa konventionen på folkmålen är att det strider mot

konventionens syfte som är att stärka minoritetsspråkens ställning i det offentliga livet, såsom hos domstolar och myndigheter (s. 110).

Minoritetspolitiska propositionen

I propositionen (prop. 2008/09:158) med förslag till bl.a. lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (nedan minoritetsspråkslagen) anförde regeringen att den i fråga om att utöka antalet erkända nationella minoriteter eller nationella minoritetsspråk inte fann något skäl att göra en annan bedömning än den som gjordes i anslutning till ratificeringen av minoritetsspråkskonventionen. Därmed bedömde regeringen att antalet nationella minoritetsspråk inte bör utökas. Dock ansåg regeringen att det finns ett stort värde i att äldalskan, oavsett om den är att betrakta som ett språk eller en dialekt, bevaras som en del av det svenska kulturarvet och att det är önskvärt att äldalskan förs vidare till nya generationer samt att det arbete som Institutet för språk och folkminnen redan bedriver för att bevara svenska dialekter och folk mål således behöver fortsätta.

Vidare konstaterade regeringen dels att Älvdalens kommun på olika sätt kan stödja äldalskans bevarande inom kommunens ordinarie verksamhet och ge barn möjlighet att lära sig äldalska, dels att det även inom ramen för folkbildningen bör finnas förutsättningar att stödja bevarandet av äldalskan (s. 62).

Europarådets granskning

Enligt artikel 15.1 i minoritetsspråkskonventionen ska parterna vart tredje år inkomma med rapporter i en form som bestäms av ministerkommittén. Dessa granskas sedan av en expertkommitté från Europarådet som tillsätts i enlighet med artikel 17. Expertkommittén sammanställer sedan rapporter till ministerkommittén med förslag till rekommenderade åtgärder.

I 2011 års rapport från Europarådets expertkommitté gjordes bedömningen att det finns behov av en vetenskaplig studie av äldalskan (ECRML [2011] 4 paragraferna 43–46). En sådan studie skulle enligt kommittén kunna utgöra grunden för en berättigad slutsats gällande äldalskans status och erbjuda de svenska myndigheterna ett beslutsunderlag i frågan. Expertkommittén uppmuntrade därför de svenska myndigheterna att i samarbete med äldalsktalande klargöra äldalskans ställning, t.ex. genom att beställa en oberoende vetenskaplig studie.

Expertkommitténs rekommendationer om äldalskan behandlades av den svenska regeringen i den femte rapporten till Europarådet den 10 oktober 2013. I rapporten anfördes att Arbetsmarknadsdepartementet hållit ett möte med företrädare för äldalskan den 14 mars 2013 för att diskutera situationen för äldalskan. Inför mötet gjordes inom departementet en grundlig genomgång av skriftligt material i form av rapporter och annan tillgänglig

skriftlig information om älvdalskan och dess status. Vid mötet närvarade även företrädare för Institutet för språk och folkminnen (ISOF).

Regeringen fann mot bakgrund av mötet ingen anledning att ompröva sitt tidigare ställningstagande gällande älvdalskan. Som motivering anförde regeringen bl.a. att det bland lingvister inte finns någon fullständig samsyn om huruvida älvdalskan utgör ett språk eller en dialekt, samt att älvdalskan har få användningsdomäner och att det är få föräldrar som talar älvdalska med sina barn. Vidare menade regeringen att ett erkännande av älvdalskan som ett minoritetsspråk troligen skulle innebära att krav även skulle resas från grupper som talar andra dialekter så att även dessa ska få betecknas som minoritetsspråk. Detta skulle enligt regeringen med stor sannolikhet kunna få till följd att syftet med den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk undergrävs.

Europarådets expertkommitté noterade i 2015 års rapport (ECRML [2015] 1 paragraf 41) den svenska regeringens ställningstagande. Expertkommittén konstaterade dock att det finns ett ökande stöd bland lingvister för synen på älvdalskan som ett eget språk.

Älvdalskans status

Den amerikanska språkorganisationen SIL International tog under 2016 ställning i frågan om den lingvistiska klassificeringen av älvdalskan. SIL International är en ideell organisation med närvaro i ett åttio-tal länder som arbetar för en hållbar lingvistisk utveckling, framför allt genom forskning, översättning och utbildning. Organisationen beslutade den 27 maj 2016 att klassificera älvdalskan som ett distinkt språk snarare än som en dialekt av svenska. I beslutet hänvisas bl.a. till antalet tillgängliga publikationer på älvdalska samt antalet vetenskapliga studier av älvdalskan. Beslutet innebär att älvdalskan tilldelas en egen språkkod enligt den internationella standarden ISO 639.

Institutet för språk och folkminnen har regeringens uppdrag att på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och andra immateriella kulturarv i Sverige. Myndigheten har med anledning av det aktuella motionsbetänkandet sänt in sin bedömning av älvdalskans språkpolitiska status till utskottet.

Institutet för språk och folkminnen anser att det uppstår en gränsdragningsproblematik om en varietet av det svenska språket särskiljs och ges status som nationellt minoritetsspråk, liksom att gränsdragningen kring vilken varietet av älvdalska som ska erkännas riskerar att skapa splittring bland älvdalsktalande. Myndigheten noterar att Älvdalens kommun 2006 fattade ett principbeslut om att arbeta för att älvdalskan ska få officiell språkstatus enligt minoritetsspråkskonventionen, men menar att det finns ett behov av en oberoende undersökning av inställningen hos de boende i Älvdalens kommun till ett erkännande, till att revitalisera älvdalskan, samt om vilka konkreta åtgärder

man anser viktigast för att kunna föra älvdalskan vidare till en ny generation. Institutet för språk och folkminnen gör bedömningen att många åtgärder för att främja älvdalskan borde vara möjliga inom ramarna för den existerande lagstiftningen. Om sådana åtgärder ska vara ett fullgott alternativ till ett erkännande som nationellt minoritetsspråk menar myndigheten dock att åtgärds paketet bör inbegripa ekonomiska medel, förslagsvis inom ramen för en dialektpolitik.

Föreningen för älvdalskans bevarande, Ulum Dalska, har tillsammans med föreningen Språkförsvaret vid överlämnandet av en namninsamling till utskottet bl.a. anfört att det finns en stark önskan bland älvdalingarna att bevara språket.

Tidigare behandling

Våren 2012 avstyrkte utskottet en motion om att erkänna älvdalskan som minoritets- eller landsdelsspråk (2011/12:KU17). Utskottet konstaterade att folkmålen är förknippade med den bygd där de har talats och är en del av bygdens kultur och historia samt att det därför finns ett intresse av att folkmålen bevaras som en viktig del av den svenska landsbygds- och kulturhistorien. Vidare anförde utskottet att det saknade anledning att göra någon annan bedömning än Minoritetsspråkskommittén, dvs. att tillämpningen av minoritetsspråkskonventionen på folkmålen skulle strida mot konventionens syfte. Utskottet ansåg dock att det finns ett stort värde i att älvdalskan bevaras som en del av det svenska kulturarvet och såg positivt på de åtgärder som vidtas på både statlig och kommunal nivå för att göra detta möjligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att betydelsen av älvdalskans bevarande är starkt förankrad bland många älvdalingar. Utskottet anser att det finns ett stort värde i att älvdalskan bevaras som en del av det svenska kulturarvet och ser positivt på de åtgärder som vidtas på både statlig och kommunal nivå för att göra detta möjligt. Utskottet delar regeringens uppfattning att Älvdalens kommun på olika sätt bör kunna stödja älvdalskans bevarande inom kommunens ordinarie verksamhet och ge barn möjlighet att lära sig älvdalska, samt att det även inom ramen för folkbildningen bör finnas förutsättningar att stödja bevarandet av älvdalskan. Utskottet noterar också att Institutet för språk och folkminnen gör bedömningen att många åtgärder för att främja älvdalskan borde vara möjliga inom ramarna för den existerande lagstiftningen, förslagsvis inom ramen för en dialektpolitik. Utskottet noterar det ökade stödet bland lingvister för att betrakta älvdalskan som ett eget språk, men också de invändningar som framförs av Institutet för språk och folkminnen. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena och avstyrker därför motionerna.

Kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt om minoritetsspråk i public service.

Jämför reservation 13 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om information i samhället och i skolan om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk. Motionärerna menar att det krävs fortsatt informationsarbete inom det offentliga men även i samhället i stort för att öka kunskapen om de nationella minoriteterna, deras språk och kultur samt den nationella minoritetspolitiken. En viktig del av minoritetspolitiken är enligt motionärerna att skolan ska ge alla elever kunskap om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om insatser avseende språk, medier och kultur med minoritetsspråkprofil. Enligt motionärerna är public service-verksamheten av betydelse för att hålla minoritetsspråken levande. Motionärerna menar att program riktade till barn och unga är av särskild stor betydelse och att åtgärder behövs för att säkerställa att utrymme avsätts för sändningar på nationella minoritetsspråk.

Gällande ordning

Enligt 8 § språklagen (2009:600) har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Vidare föreskrivs i 4 § lagen om minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) att det allmänna även i övrigt ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Enligt förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ansvarar skolan för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia.

Tillstånd att sända radio och tv som finansieras med radio- och tv-avgiften ges av regeringen i enlighet med 4 kap. 3 § och 11 kap. 1 § radio- och tv-lagen (2010:696). Av sändningstillstånden för åren 2014–2019 för Sveriges Television AB (Ku2013/2525/MFI), Sveriges Radio AB (Ku2013/2524/MFI) och Sveriges Utbildningsradio AB (Ku2013/2526/MFI) framgår att det samlade programutbudet på de nationella minoritetsspråken samiska, finska,

meänkieli och romani chib samt på teckenspråk ska öka årligen jämfört med 2013 års nivå. Ökningen ska vara betydande. De tre programföretagen ska även erbjuda ett utbud på det nationella minoritetsspråket jiddisch och på andra minoritetsspråk.

Myndighetsuppdrag m.m.

Sedan 2005 utgör Samiskt informationscentrum en del av Sametingets myndighetsuppdrag. Centrumet, vars huvudsakliga uppdrag är att informera om samer och samiska förhållanden, driver bl.a. webbsidan www.samer.se.

I 2009 års minoritetspolitiska proposition gjorde regeringen bedömningen att det fanns behov av statliga informations- och kompetenshöjande insatser på området (prop. 2008/09:158 s. 53). Syftet med insatserna skulle vara att synliggöra de nationella minoriteterna och sprida kunskap om minoritetsrättigheter till beslutsfattare, tjänstemän, de nationella minoriteterna och allmänheten samt sprida kunskap om diskrimineringslagstiftningen till de nationella minoriteterna. Som ett led i detta fick Sametinget i uppdrag av regeringen att också producera en webbsida med information om samtliga nationella minoriteter (minoritet.se).

Regeringen gav den 30 juni 2016 i uppdrag åt Statens skolverk (dnr Ku2016/01673/DISK) att genomföra insatser för att öka kunskapen i skolan om de nationella minoriteterna, med fokus på romer. Uppdraget ska redovisas med årliga rapporter till Länsstyrelsen i Stockholm under perioden 2017–2019.

I uppdraget ingår följande:

- Sprida information och kunskap via befintliga kanaler, exempelvis genom nätverk för ämneslärare eller läs- och skrivutvecklare, myndighetens webbplats och nyhetsbrev.
- Genomföra en riktad insats till ett antal kommuner som innebär att lärare och utvecklingsledare får kunskapsstöd och nätverk för sitt arbete med att öka kunskapen om de nationella minoriteterna, med fokus på romer. I insatsen ingår att undersöka vilken form av stöd som de kommuner som har ett pågående arbete för romsk inkludering har, för att därefter ta fram och erbjuda ett stödpaket för ändamålet.

I samband med att lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft 2010 fick Länsstyrelsen i Stockholm tillsammans med Sametinget i uppdrag att följa upp tillämpningen av lagen och samordna arbetet för de minoritetspolitiska målen. Arbetet omfattar bl.a. informations- och utbildningsåtgärder riktade till kommuner, landsting och förvaltningsmyndigheter och olika kunskapshöjande insatser. Inom ramen för sitt uppdrag ger Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget tillsammans ut nyhetsbrevet Nationella minoriteter och olika informationsmaterial om de nationella minoriteterna.

Pågående utredning

I regeringsuppdraget (dir. 2016:73) att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ingår frågan att säkra kunskapen om de nationella minoriteterna i samhället. I kommittédirektiverna konstateras att kunskapen om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i dagsläget är låg hos allmänheten. Enligt en undersökning genomförd av Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget genom TNS Sifo känner en tredjedel av Sveriges befolkning inte till någon av de nationella minoriteterna och ungefär samma förhållande gäller för minoritetsspråken. Liknande undersökningar har tidigare påvisat samma problembild. Undersökningen visar samtidigt att 81 procent av befolkningen anser att det är mycket viktigt eller ganska viktigt att samhället stöder minoriteternas språk och kulturer.

En förutsättning för att efterlevnaden av rättigheterna ska kunna säkras är enligt regeringen att kännedomen om de nationella minoriteterna och de rättigheter som tillkommer personer som tillhör en nationell minoritet ökar. Utbildningsväsendet har en central roll i att höja kunskapen hos dem som genomgår utbildningar i olika utbildningsformer. Även radio och tv i allmänhetens tjänst har en central roll i att öka kunskapen om de nationella minoriteterna i breda samhällslager, något som även återspeglas i sändningstillståndets krav på att programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen samt som helhet präglas av folkbildningsambitioner. Samtidigt är det enligt regeringen av betydelse att andra aktörer i samhället, t.ex. kulturinstitutioner, övriga medier och det civila samhället, bidrar till att öka kunskapen.

Mot bakgrund av detta har utredaren i uppdrag att

- analysera vilka aktörer som är centrala för att höja kunskapsnivån om de nationella minoriteterna och de rättigheter som tillkommer dem i samhället i stort
- redogöra för åtgärder som har lett till goda resultat och
- utreda behovet av ytterligare kunskapshöjande åtgärder.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2017.

Tidigare behandling

I betänkande 2014/15:KU16 behandlade utskottet ett yrkande om riksdagens roll i arbetet med att sprida kunskap om de nationella minoriteterna. Utskottet konstaterade då att kunskap om de nationella minoriteterna hos majoritetsbefolkningen, beslutsfattare, tjänstemän och de nationella minoriteterna själva är en förutsättning för att genomföra minoritetspolitik och tillvarata de nationella minoriteternas rättigheter. Vidare konstaterade utskottet att Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har i uppdrag att sprida

information om och vidta kunskapshöjande åtgärder avseende de nationella minoriteterna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att flera myndigheter har uppdrag som syftar till att sprida kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Utskottet noterar även att public service-bolagen via sina sändningstillstånd är ålagda att årligen öka det samlade programutbudet på de nationella minoritetsspråken. Vidare noterar utskottet att den pågående översynen av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk inbegriper frågan om att säkra kunskapen om de nationella minoriteterna i samhället. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om de nationella minoriteterna samer och tornedalingar.

Jämför det särskilda yttrandet (V).

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkande 2014/15:KU16. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motion 2015/16:104 (V) yrkandena 1, 4 och 5 samt motion 2015/16:2499 (M) yrkandena 1 och 2.

Reservationer

1. Antiziganism och strategin för romsk inkludering, punkt 1 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1482 av Fredrik Malm m.fl. (FP) yrkandena 2 och 8 samt

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 9.

Ställningstagande

Det svenska samhället har under historiens lopp och långt in på 1900-talet utsatt den romska minoriteten i Sverige för allvarligt förtryck och förnekande av rättigheter som för andra medborgare ansetts självklara. Det svenska majoritetssamhällets agerande gentemot romer är en del av den exkludering som romer utsatts för också i övriga Europa. Även om den tidigare exkluderingspolitiken sedan länge upphört märks resultatet av den i form av att många romer fortfarande lever i utanförskap och att det finns en stor förtroendeklyfta mellan många romer och samhällets institutioner. Det krävs fortsatta åtaganden för att bekämpa diskriminering, rasism och antiziganism.

Den förra regeringen antog en långsiktig strategi för romsk inkludering som bl.a. handlar om att synliggöra det historiska förtryck som svenska romer utsatts för, att öka dialogen mellan kommuner och myndigheter och företrädare för romer samt att underlätta utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder. Ett långsiktigt genomförande av strategin för romsk inkludering kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden, och regeringen bör höja den samlade anslagsnivån för åtgärder för den nationella minoriteten romer.

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som på grund av utbredd fattigdom, utanförskap och främlingsfientlighet i hemländerna kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Många är romer som drabbas av en utbredd antiziganism. Regeringen bör vidta åtgärder för att bekämpa diskriminering, rasism och antiziganism. Regeringen bör också fortsätta arbetet inom EU för att få fram ett europeiskt samarbete mot antiziganism.

2. Antiziganism och strategin för romsk inkludering, punkt 1 – motiveringen (SD)

av Jonas Millard (SD) och Crister Spets (SD).

Ställningstagande

För Sverigedemokraterna är principen om alla människors lika värde helt central. Därför förväntas också alla medborgare ha samma rättigheter och skyldigheter gentemot det allmänna under livets olika skeenden. Det innebär att vi motsätter oss alla former av otillbörlig särbehandling på grund av den enskildes personliga egenskaper och/eller preferenser. Detta gäller all särbehandling, vare sig den är positiv eller negativ. Därför behöver vare sig grundlag eller annan lag räkna upp några särskilt skyddsvärda grunder. Inte heller bör grundlag stadga att vissa gruppers möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv särskilt ska främjas. Det är i första hand upp till varje individ och dennes eventuella grupptillhörighet att i största möjliga mån ge uttryck för och tillvarata sina intressen på samma villkor och med samma förutsättningar som för alla andra. Det står därför självklart var och en fritt att välja det språk, den kultur eller den religion som man önskar, så länge detta inte riskerar att strida mot någon lag eller inkräkta på någon annan medborgares fri- och rättigheter. Samtidigt är Sverige en enhetsstat med en egen och unik kombination och sammansättning av grundläggande värderingar och gemensamma utgångspunkter. För att ett sammanhållet och tryggt samhälle ska råda krävs att våra gemensamma resurser och krafter används för det gemensammas bästa, inte för att gynna enskilda grupper som för tillfället uppbär etablissemangets gunst. Att som idag ha en mängd olika förutsättningar och åtgärder när det gäller olika personliga egenskaper och preferenser leder till ett godtycke kring vilka som kan anses förtjäna särskilt stöd eller vara mer skyddsvärda än andra. Man riskerar med andra ord att hamna i ett Orwellianskt ”alla är jämlika men vissa är mer jämlika än andra”. Nuvarande ordning tenderar att medföra att fler exkluderas än inkluderas.

Med detta sagt erkänner och respekterar Sverigedemokraterna den särskilda ställning som våra fem nationella minoriteter har av hävd och med stöd i internationella konventioner. Den svenska staten har, och bör alltså ha, vissa särskilda skyldigheter gentemot just dessa grupper. Den praktiska tillämpningen av dessa skyldigheter skiljer sig förstås åt mellan de länder som har anslutit sig till respektive konvention och de specifika förutsättningar som råder inom varje land. I Sverige torde det inte finnas någon avsevärd lagstadgad diskriminering eller negativ olikhet inför lagen. Vidare så kännetecknas den svenska samhällsordningen av långtgående de-centralisering, inte minst vad gäller den kommunala självstyrelsen och de berättigade intressen som konventionerna syftar till att tillvarata rörande bland annat vård, skola och omsorg på de nationella minoritetsspråken.

Därför finns goda möjligheter men också en viktig lokaldemokratisk aspekt i att de kommuner och landsting där det finns ett eller fler nationella minoritetsintressen kan driva utvecklingen inom dessa områden i önskvärd riktning. Detta genom att rösta fram partier som dels företräder deras intressen och dels har beskattningsrätt för att kunna driva igenom utlovade åtaganden. Därför borde också statens ansvar kunna begränsas till att, under rådande omständigheter, säkerställa att det till exempel finns utbildning i (men inte nödvändigtvis på) minoritetsspråk hos statliga högre lärosäten samt att i viss utsträckning anställa minoritetsspråkstalare till olika länsstyrelser och statliga myndigheter, alternativt tolkar som kan bistå vid aktuella myndighetskontakter. På dessa områden och vad gäller anställningar inom berörda kommuner torde det då vidare framstå som meriterande för en arbetssökande att även kunna kommunicera på ett eller flera av minoritetsspråken. Dessutom kan lämpliga statliga myndigheter förfoga över särskilda kultur- och föreningsanslag, vilka öronmärks för att stärka och utveckla de nationella minoriteterna. Mer än så bör dock statsmakten inte ingripa, och rättsstatens likhet inför lagen bör råda, så att makten att förvalta och utveckla sin egen kulturella särart i största möjliga mån överläts åt och till dem som saken i första hand angår.

Med hänvisning till detta avstyrks motionsyrkandena.

3. Antiziganism och romsk inkludering, punkt 2 (M, C, L, KD)

av Andreas Norlén (M), Annicka Engblom (M), Maria Abrahamsson (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Patrick Reslow (M), Tina Acketoft (L) och Sofia Modigh (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2492 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Romer och resande har funnits i Sverige i över 500 år, och romer inklusive resande är en av Sveriges fem nationella minoriteter. Men den svenska historien när det gäller behandlingen av romer och resande är mörk. Under stora delar av 1900-talet präglades det officiella Sveriges förhållningssätt av rasbiologiskt präglade tankesätt som i sin yttersta form gick ut på att romer inte borde leva i Sverige. När detta sakta förändrades sattes samhällsinsatser in för att hjälpa romer, men utan samråd med dem som berördes av åtgärderna.

Diskriminering och fördomar mot romer är en del av den svenska verkligheten. Många romer upplever ett utanförskap, och många romer och resande har levnadsvillkor som är mycket sämre än för befolkningen i övrigt. Detta tar sig uttryck på många områden: utbildning, arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, hälsotillstånd och trygghet. Många romer utsätts för diskriminering i sin vardag, och öppen eller dold antiziganism är ett utbrett problem. Fortfarande finns det en utbredd okunskap hos stora delar av befolkningen om vad romer har utsatts för som grupp under sin historia. Denna bristande kunskap är ett allvarligt hinder för att överbygga den förtroendeklyfta som är vanligt förekommande mellan romer och det övriga samhället.

Det behövs fortsatta satsningar mot antiziganism och diskriminering. Kommissionen mot antiziganism har gjort ett viktigt arbete, och dess arbete och dess slutsatser måste spridas. Diskrimineringsombudsmannen kan spela en viktig roll i arbetet för att bekämpa diskriminering av romer och resande. Skolor är centrala i arbetet mot olika former av intolerans, såsom antiziganism, och skolpersonal behöver stöd i arbetet med att bemöta intolerans och fördomar. Samhället måste reagera kraftfullt mot hatbrott.

En viktig del i förståelsen av romers situation är den mörka historien om behandlingen av romer och resande. Många romer och resande som lever i dag har själva utsatts för det officiella Sveriges förtryck i form av inreseförbud, sterilisering, hinder för bosättning eller skolgång, nekande av mödrahälsovård osv. Det är av största vikt att arbetet fortsätter för att synliggöra behandlingen av romer och resande under svenskt 1900-tal.

Det behövs också en tydlig jämställdhetsdimension i arbetet för romsk inkludering. Jämställdhetsaspekten ska vara integrerad i alla åtgärder som vidtas mot antiziganism och för romsk inkludering, och konkreta insatser som är relevanta för jämställdheten mellan romska kvinnor och män samt flickor och pojkar bör vidtas.

En central del av arbetet för romsk inkludering är romsk delaktighet och romsk inflytande. Detta är en förutsättning för att förtroendeklyftan mellan romer och det offentliga liksom samhället i stort ska kunna minskas. Det utvecklingsarbete som pågår inom myndigheter och kommuner avseende olika former för samråd och dialog med romer och resande samt romska företrädare behöver spridas vidare. Det är också viktigt att skapa förutsättningar för att möjliggöra för det romska civilsamhället att engagera sig ytterligare i arbetet.

Det finns behov av att framöver skapa en romsk nationell språk- och kulturinstitution. En sådan institution ska kunna tjäna som ett forum och en samlingsplats för romsk kultur och historia men också som ett kunskapscentrum avseende utbildning och spridande av romsk kultur och romskt språk. Regeringen bör därför, i nära samråd med det romska civilsamhället, arbeta för en nationell kunskaps- och utbildningsinstitution med tydligt uppdrag kring romsk kultur och historia samt romskt språk.

4. Antiziganism och romsk inkludering, punkt 2 – motiveringen (SD)

av Jonas Millard (SD) och Crister Spets (SD).

Ställningstagande

I motionerna argumenteras för åtgärder mot antiziganism och för romsk inkludering. Med hänvisning till det vi anför i reservation 2 avstyrks motionsyrkandena.

5. Antisemitism, punkt 3 (M, C, L, KD)

av Andreas Norlén (M), Annicka Engblom (M), Maria Abrahamsson (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Patrick Reslow (M), Tina Acketoft (L) och Sofia Modigh (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2495 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Hatbrott, fördomar och diskriminering är ett allvarligt samhällsproblem som direkt eller indirekt drabbar många. Oavsett bakgrund, religion, hudfärg eller annan personlig egenskap har varje individ rätt att leva sitt liv utan att behöva känna rädsla. Tyvärr är detta inte fallet.

En av de grupper som genom historien utsatts för fördomar, fientlighet och öppen förföljelse är den judiska befolkningen. Förintelsen av sex miljoner judar – det mest omfattande folkmordet mänskligheten sett – är det mest extrema uttrycket för detta, men antisemitiska föreställningar är också ett reellt samhällshot i dag, i Sverige. De antisemitiska terrordåden i Frankrike och Köpenhamn 2015 visar att antisemitismen är en hotbild som behöver tas på största allvar.

På grund av antisemitiska attityder begränsas människors möjlighet att leva en tillvaro i trygghet och värdighet. Judar i Sverige hånas och trakasseras på öppen gata för att de bär judiska kännetecken. Säkerhetsarrangemangen runt judiska synagogor och andra institutioner förstärks på grund av en förvärrad hotbild. Antalet antisemitiska hatbrott som anmäls till polisen har, enligt Brottsförebyggande rådets statistik, trefaldigats från 1997 till 2014.

Antisemitismen har vissa drag som skiljer den från de flesta andra former av främlingsfientlighet. Ett sådant drag är föreställningen att judar är särskilt inflytelserika som grupp eller rent av styr samhället i hemlighet. Sådana idéer är utbredda i vårt samhälle. Även den israelisk-palestinska konflikten används för att sprida eller befästa antisemitiska attityder. När svenska judar hånas eller attackeras på grund av Israels agerande eller görs ansvariga för beslut fattade av den israeliska staten är det ett oacceptabelt uttryck för kollektiv skuldbeläggning.

Det är därför av stor vikt att regeringen verkar för att fortsätta insatser vidtas för att sprida kunskap om antisemitism och de särskilda föreställningar som är antisemitismens näring. Det är också angeläget att det sker ett kontinuerligt arbete för att sprida kunskap om förföljelsen mot judar genom historien och fram till våra dagar, och att detta arbete bedrivs på ett sätt som gör att kunskapen når fram till alla delar av den svenska befolkningen.

Viktiga satsningar har gjorts för att öka säkerheten vid judiska synagogor och andra institutioner samt judiska evenemang och mötesplatser. Det är viktigt att regeringen säkerställer att dessa satsningar utvärderas och att säkerhetsläget kontinuerligt följs upp. Ingen ska behöva känna fruktan eller oro inför att besöka synagogan, den judiska skolan eller någon annan judisk institution.

Arbetet mot antisemitism och för judisk säkerhet behöver läggas upp i kontinuerlig dialog med det judiska civilsamhället och dess olika företrädare. Denna dialog behöver ske på ett sätt som fångar upp olika aspekter och tar hänsyn till att situationen vad gäller antisemitism och hotbilder varierar i olika delar av samhället.

Det är av största vikt att regeringen inom ramen för den nationella planen mot rasism och hatbrott beaktar antisemitismen som en särskild form av främlingsfientlighet. Detta handlar inte om att gradera olika former av rasism eller främlingsfientlighet eller ställa dem mot varandra, utan om att antisemitismen livnär sig av specifika och ofta ytterst långlivade tankefigurer om judar som grupp. Det behövs därför ett fortsatt arbete som är särskilt riktat mot antisemitism.

6. Kommuner inom förvaltningsområden – uppföljning och sanktionsmöjligheter, punkt 4 (M)

av Andreas Norlén (M), Annicka Engblom (M), Maria Abrahamsson (M) och Patrick Reslow (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2501 av Andreas Norlén m.fl. (M),
bifaller delvis motionerna
2015/16:2177 av Annika Hirvonen (MP) och
2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 3 och
avslår motion
2015/16:2494 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD).

Ställningstagande

Att stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande samt att verka för att deras språk och kultur ska hållas levande är en bärande del av minoritetspolitiken enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Genom lagen fastställs de nationella minoriteternas grundläggande rättigheter och de utökade rättigheterna inom förvaltningsområdena för meänkieli, samiska och finska.

Lika viktiga som de stärkta rättigheterna är för våra nationella minoriteter, lika viktigt är att uppföljning och utveckling i förvaltningsområdena av skyddet för de nationella minoriteterna genomförs. Annars är risken stor att insatserna efter hand stagnerar. Det har i uppföljning och i samtal med företrädare för olika minoritetsgrupper framkommit att inte alla kommuner och landsting/regioner som ingår i förvaltningsområdena lever upp till sina åtaganden. Det är självklart inte acceptabelt. Många kommuner och landsting/regioner har nu ingått i förvaltningsområden under ett antal år. Det bör därför kunna krävas att de har byggt upp och anpassat verksamhet i enlighet med lagens föreskrifter. Då dessa kommuner och landsting ersätts för sina merkostnader genom statsbidrag är det rimligt att ifrågasätta om dessa statsbidrag används på rätt sätt.

Det är viktigt att regeringen vidtar erforderliga åtgärder för att skärpa uppföljningen av att de kommuner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk verkligen lever upp till sina åtaganden. I de fall det går att påtala brister bör i första hand åtgärder tas för att rätta till dessa, lämpligen genom uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. En sådan uppföljning är nödvändig för att säkerställa att de rättigheter för enskilda, som en anslutning av en kommun till ett förvaltningsområde innebär, verkligen förverkligas i den lokala verksamheten och att de statsbidrag som betalas ut till kommuner och landsting/regioner används på rätt sätt.

Hjälper inte det bör det övervägas om en sanktionsmöjlighet bör införas i form av indraget statsbidrag eller andra sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden inom förvaltningsområdena för minoritetsspråk. Det är inte rimligt att kommuner som inte lever upp till sina åtaganden ska få behålla det statsbidrag de erhållit för att genomföra åtgärder de sedermera visar sig inte ha vidtagit.

7. Kommuner inom förvaltningsområden – uppföljning och sanktionsmöjligheter, punkt 4 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 3,

bifaller delvis motionerna

2015/16:2177 av Annika Hirvonen (MP) och

2015/16:2501 av Andreas Norlén m.fl. (M) samt

avslår motion

2015/16:2494 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD).

Ställningstagande

Kommuner och landsting/regioner kan ansöka om att tillhöra ett förvaltningsområde. Det bygger således på frivillig anslutning, vilket är viktigt för att arbetet ska bli effektivt och för att kommunerna ska känna ett tydligt ägarskap. De kommuner och landsting/regioner som ingår i förvaltningsområden får statsbidrag. Regeringen bör tillse att det sker kontroll och uppföljning av hur de statliga resurserna används. Bland annat framkommer av uppföljningsrapporter att endast en liten del av statsbidraget har använts till kostnader för samråd med representanter för minoritetsgrupperna. Detta trots att många av minoritetsföreträdarna anger att de inte har ekonomiska resurser att medverka i samråden och att samråd och delaktighet är en central del i arbetet med att genomföra minoritetspolitiken. Om kommuner och landsting/regioner inte använder statsbidraget på ett sätt som är avsett bör regeringen undersöka möjligheten till frysning av de statliga medlen.

8. Åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk, punkt 5 (V)

av Nooshi Dadgostar (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:104 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna
2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkandena 4–6,
2016/17:98 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M),
2016/17:100 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M) och
2016/17:2146 av Pyy Niemi och Raimo Pärssinen (båda S).

Ställningstagande

Samerna är Sveriges enda ursprungsfolk och har som sådant en särställning bland Sveriges nationella minoriteter. I Sverige har det länge setts ned på det traditionella samiska levnadssättet och den samiska kulturen. Samerna har under historien bl.a. använts för tvångsarbete, utsatts för tvångsförflyttningar och inskränkningar i sina möjligheter till skolgång och arbete, och drabbats av tvångssteriliseringar.

FN:s generalförsamling antog 2007 en urfolksdeklaration. Detta kan ses som en historisk milstolpe i kampen för erkännandet av urfolkens mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Deklarationens tyngdpunkt ligger på rätten till självbestämmande och innehåller även skrivningar gällande urfolkens rätt att äga, bruka och kontrollera land, territorier och naturresurser. Rätten till självbestämmande så som den uttrycks i deklarationen innefattar det samiska folkets rätt att fritt avgöra sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling samt kontrollera och besluta över sina egna naturresurser. Deklarationen understryker vidare samernas rätt att stärka sina särskilda politiska, juridiska och ekonomiska institutioner, vilket inkluderar såväl folkvalda samiska parlament och gemensamma samiska parlamentariska råd som traditionella lokala ekonomiska och kulturella strukturer såsom samebyar, renbeteslag och sjösamiska gemenskaper.

Sverige har haft åtta år på sig att implementera FN:s urfolksdeklaration. Det är genant att Sverige, som är ett så pass rikt land, inte kan berättiga samerna att ta del av världssamfundets mänskliga rättigheter när det gäller urfolken. FN:s urfolksdeklaration bör snarast implementeras i Sverige.

9. Åtgärder rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk, punkt 5 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkandena 4–6,
 bifaller delvis motion
 2016/17:2146 av Pyyri Niemi och Raimo Pärssinen (båda S) och
 avslår motionerna
 2015/16:104 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3,
 2016/17:98 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M) och
 2016/17:100 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M).

Ställningstagande

Allt fler kommuner inom förvaltningsområdena erbjuder förskola och äldreomsorg med minoritetsspråksprofil, och efterfrågan ökar. Det är t.ex. positivt att det växer fram äldreboenden med inriktning på minoritetsspråk. I dag finns också exempel på hemtjänstföretag som erbjuder minoritetsspråkstalande personal.

Regeringen bör arbeta för att öka tillgängligheten av äldreomsorg och barnomsorg på minoritetsspråk och överväga frågan om skärpt lagstiftning för att sätta tydligare krav på kommunerna. Många gånger handlar det om hur verksamheten organiseras och administreras snarare än att resurser behöver tillföras. Vidare bör regeringen verka för att kommuner och landsting bättre ska kunna tillvarata den språkkompetens som ofta finns hos personalen. Vid upphandling av service och omsorg inom t.ex. äldreomsorgen bör kommunerna också kunna bli bättre på att beakta behov som de nationella minoriteterna har.

Sedan den 1 juli 2015 gäller att ett nationellt minoritetsspråk ska kunna läsas som nybörjarspråk inom modersmålsundervisningen. Detta är viktigt för att behålla alla de fem minoritetsspråken som levande språk i nästa generation. Regeringen bör följa hur lagändringarna följs i praktiken och verka för att fler elever ska få lära sig minoritetsspråk. För att fler elever ska få lära sig sitt modersmål bör regeringen också verka för fler behöriga minoritetsspråklärare och en ämneslärarutbildning som möjliggör en långsiktig försörjning av minoritetsspråklärare.

10. Förvaltningsområdenas utbredning, punkt 6 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 2.

Ställningstagande

Allt fler kommuner och landsting/regioner har anslutit sig till förvaltningsområdena för något av minoritetsspråken finska, meänkieli eller samiska, och nya ansökningar kommer kontinuerligt. För att kommunerna i förvaltningsområdena ska ha möjlighet att leva upp till sina utökade åtaganden finns statsanslag reserverade under anslaget för åtgärder för nationella minoriteter. För att anslutningen av nya kommuner inte ska ske på bekostnad av försämrade förutsättningar för de kommuner som sedan tidigare ingått i förvaltningsområdena bör regeringen tillföra ytterligare medel för att förvaltningsområdena ska kunna fortsätta utökas.

11. Finlandssvenskarnas ställning, punkt 7 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Crister Spets (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed avslår riksdagen motionerna
2016/17:1961 av Kerstin Lundgren (C) och
2016/17:2653 av Saila Quicklund (M).

Ställningstagande

Vi räknar den finlandssvenska minoriteten till den svenska nationen. Vidare anser vi att Institutet för språk och folkminnen bör verka för att bevara och levandegöra det finlandssvenska kulturarvet. Mot denna bakgrund anser vi inte att regeringen bör utreda om finlandssvenskarna bör erkännas som en nationell minoritet i Sverige.

12. Älvdalskans ställning, punkt 8 (C, KD)

av Per-Ingvar Johansson (C) och Sofia Modigh (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2016/17:3117 av Peter Helander (C) och
 bifaller delvis motionerna
 2015/16:1559 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD),
 2015/16:2544 av Aron Emilsson (SD),
 2015/16:3243 av Niclas Malmberg (MP),
 2016/17:31 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) och
 2016/17:2423 av Aron Emilsson (SD).

Ställningstagande

Representanter för Ulum Dalska och Älvdalens kommun har under en längre tid framfört att älvdalskan bör erkännas som minoritets- eller landsdelsspråk i Sverige, och det har motionerats i detta ärende i riksdagen tidigare utan att vinna något stöd.

Älvdalska ska betraktas som ett eget språk, vilket konstaterats av en rad experter på området. Det finns likheter mellan situationen för älvdalskan och andra små och utrotningshotade språk i världen. Att garantera en grupp dess språkliga rättigheter är en grundläggande mänsklig rättighet, som finns förankrad i FN:s konvention om mänskliga rättigheter. I dag har barn med älvdalska som modersmål ingen möjlighet till skolundervisning vare sig på eller i älvdalska. Dessutom är barnens rätt att utveckla och tillägna sig det egna modersmålet förankrad i den svenska språklagen, som tillkom 2009. Älvdalskan, som enbart talas i Sverige, anses vara en del av det svenska kulturarvet.

Många, både i och utanför Älvdalen, anser att denna språkliga varietet bör bevaras till kommande generationer. Vi anser att regeringen bör utreda möjligheterna att erkänna älvdalskan som minoritets- eller landsdelsspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag.

13. Kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk, punkt 9 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkandena 1 och 8.

Ställningstagande

Kunskapen om de nationella minoriteterna och politiken har blivit bättre inom förvaltningsområdena, men kunskapen utanför förvaltningsområdena och inom myndigheter är fortfarande bristfällig. Regeringen bör därför verka för fortsatt informationsarbete inom det offentliga men även i samhället i stort för att öka kunskapen om de nationella minoriteterna, deras språk och kultur samt om den nationella minoritetspolitiken. En viktig del av minoritetspolitiken är också att skolan ska ge alla elever kunskap om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Public service-verksamheten är av betydelse för att hålla minoritetsspråken levande och för revitaliseringen av dessa språk liksom för att lyfta fram kulturfrågor. Program riktade till barn och unga är av särskilt stor betydelse. Antalet sändningstimmar på de nationella minoritetsspråken har ökat något, men utbudet är fortfarande begränsat. Regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att utrymme avsätts för sändningar på nationella minoritetsspråk.

Särskilt yttrande

Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (V)

Nooshi Dadgostar (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 10. Vad gäller motionsyrkandena 1, 4 och 5 i motion 2015/16:104 (V) om en samlad samepolitik hänvisar jag till partiets senaste ställningstagande som gjorts i motsvarande frågor i betänkande 2014/15:KU16. Jag vidhåller dessa synpunkter men avstår från att på nytt ge uttryck för en avvikande mening i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:104 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att det tas fram en vitbok om övergreppen mot samerna och på lämpligt sätt förmedlas en officiell ursäkt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN:s urfolksdeklaration snarast bör implementeras i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning för att utreda ett utökat samiskt självstyre och Sametingets dubbla roller och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som skyndsamt ska återkomma med ett förslag om en samlad samepolitik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1482 av Fredrik Malm m.fl. (FP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärder krävs för att bekämpa diskriminering, rasism och antiziganism och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett europeiskt samarbete mot antiziganism och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1559 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erkänna älvdalskan officiellt som ett eget språk och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2177 av Annika Hirvonen (MP):

Riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i motionen om behovet av en stärkt lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2492 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt arbete för synliggörandet av behandlingen av romer och resande under svenskt 1900-tal och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlig jämställdhetsdimension i arbetet för romsk inkludering och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklingsarbete för samråd och dialog med det romska civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en romsk språk- och kulturinstitution och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2494 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre uppföljning av att de kommuner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk lever upp till sina åtaganden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2495 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om antisemitism och förföljelse mot judar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerheten vid judiska synagogor och andra institutioner samt judiska evenemang och mötesplatser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dialog med företrädare för det judiska civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt arbete mot antisemitism och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2499 av Andreas Norlén m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en vitbok angående behandlingen av samer i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en vitbok angående behandlingen av tordalingar i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2501 av Andreas Norlén m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet till sanktioner gentemot de kommuner som ingår i förvaltningsområden för

minoritetsspråk och inte lever upp till sina åtaganden, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2544 av Aron Emilsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att erkänna älvdalskan som ett landsdelsspråk och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om information i samhället och i skolan om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka förvaltningsområdena för minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kraven på förvaltningsområdena för minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äldreomsorg och barnomsorg på minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om språkundervisning i minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av behöriga minoritetsspråklärare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser avseende språk, medier och kultur med minoritetsspråksprofil och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strategin för romsk inkludering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3243 av Niclas Malmberg (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att klassa älvdalska som nationellt minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:31 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara, levandegöra och officiellt erkänna språket älvdalska och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:98 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur barn från urfolk och nationella minoriteter får utökade möjligheter att få undervisning i sitt modersmål även i de kommuner som i dag inte ingår i en förvaltningskommun, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:100 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundskolan ska inkluderas i lagen om nationella minoriteter samt att skollagen och minoritetslagen bör harmoniseras och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1961 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tilläggsdirektiv till den utredning som görs om de nationella minoriteternas rättigheter i syfte att också pröva finlandssvenskarnas status utifrån kriterierna i ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och inte utifrån språkstadgan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2146 av Pyry Niemi och Raimo Pärssinen (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i samband med pågående uppföljning av den nuvarande förvaltningsområdesmodellen bör följa upp och granska behoven av extra utbildning och vägledning för att säkra att fler äldre med finska som modersmål får tillgång till äldreomsorg på det finska språket, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2423 av Aron Emilsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att erkänna älvdalskan som landsdelsspråk och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2653 av Saira Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om att erkänna finlandssvenskarna som nationell minoritet i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3117 av Peter Helander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att älvdalskan bör erkännas som minoritets- eller landsdelspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag och tillkännager detta för regeringen.